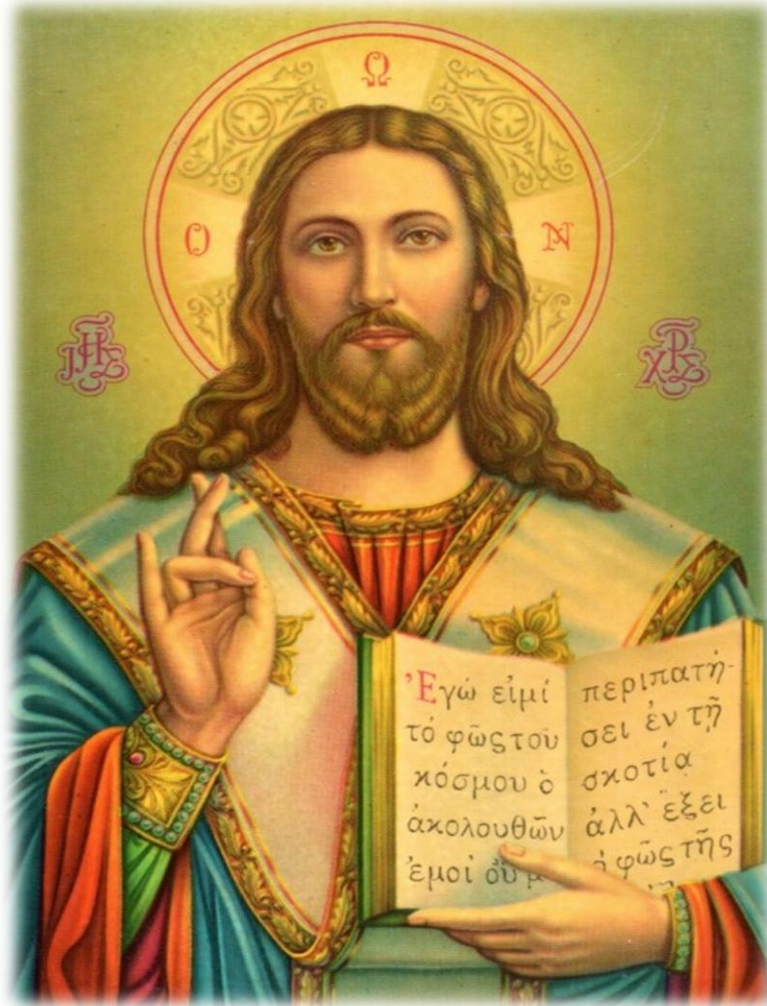

ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ - Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ^[1]

Ιωάννης Σ. Ρωμανίδης

Μετάφρασις εκ του Αγγλικού πρωτοτύπου JESUS CHRIST - THE LIFE OF THE WORLD
υπό Δεσποίνης Δ. Κοντοστεργίου Δρ. Θ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο Χριστός εις την Παλαιάν Διαθήκην και αι Οικουμενικαί Σύνοδοι.

1. Μύησις εις την Ζωήν και εις "πάσαν την Αλήθειαν" δηλαδή τον Χριστόν δια του Αγίου Πνεύματος κατά την Πεντηκοστήν
2. Διάγνωσις και θεραπεία
3. Το Σώμα του Χριστού
4. Προφητεύειν και Θεολογείν
5. Συνέπεια και συμπεράσματα

Ο κύριος σκοπός της πίστεως της θεολογίας και του δόγματος περί Χριστού και της σχέσεώς Του με τον Πατέρα και το Άγιον Πνεύμα, είναι να οδηγήση την ανθρωπότητα 1) εις την κάθαρσιν και τον φωτισμόν της

καρδίας, δηλαδή εις την θεραπείαν του κέντρου της ανθρωπίνης προσωπικότητος, και 2) εις τον δοξασμόν (θέωσιν), ο οποίος είναι η τελειοποίησις της προσωπικότητος εν τη θέα της ακτίστου δόξης και βασιλείας του Χριστού εν μέσω των Αγίων Του, των μελών του Σώματός Του, της Εκκλησίας. Η πίστις, η προσευχή, η θεολογία και το δόγμα είναι αι θεραπευτικά μέθοδοι και τα σήματα επί της οδού από την κάθαρσιν και τον φωτισμόν της καρδίας προς τον δοξασμόν, ο οποίος, όταν επιτευχθή, καταργεί την πίστιν, την προσευχήν, την θεολογίαν και το δόγμα, αφού ο τελικός σκοπός αυτών είναι η κατάργησις των εις την θέωσιν και την ανιδιοτελή αγάπην. ^[2]

Επομένως, το θέμα "Ιησούς Χριστός - Η Ζωή του Κόσμου" είναι αρχικώς και ουσιαστικώς θεραπευτικόν και τελειοποιητικόν εις την φύσιν του και με αυτήν την έννοιαν εκκλησιολογικόν. Μόνον οι φωτισμένοι και δοξασμένοι είναι μέλη του Σώματος του Χριστού και ναοί του Αγίου Πνεύματος. Απ' αυτής της επόψεως, η κάθαρσις και ο φωτισμός έχουν μερικούς παραλληλισμούς με τας θεραπευτικάς επιστήμας, είδικώς με την ψυχιατρικήν, αλλά η θέωσις είναι γνωστή και διατηρείται μόνον εις τον πυρήνα της χριστιανικής παραδόσεως και πιθανώς εις τον Ιουδαϊσμόν επίσης. Είναι συγγενείς με τας κοινωνικάς επιστήμας όχι ως ηθικάί αρχαί (μοραλιστικάί), αλλά ως θεραπευτικός ασκητισμός. Καθώς τις δεν ημπορεί να χωρίση την ψυχιατρικήν γνώσιν από την πρακτικήν, ομοίως η πίστις, η προσευχή, η θεολογία και το δόγμα δεν ημπορούν να χωρίσουν από την θεραπευτικήν των εφαρμογήν. Καθώς τις δεν ημπορεί να μετατρέψη την ψυχιατρικήν γνώσιν εις έν αφηρημένον ή μεταφυσικόν σύστημα, κατά τον ίδιον τρόπον δεν ημπορεί τις να κάμη αυτό ούτε με την Ορθόδοξον παράδοσιν. Η σχέσις μεταξύ της διαγνώσεως και της θεραπείας είναι περίπου η ίδια δια την πατερικήν θεολογίαν, καθώς είναι δια την ιατρικήν επιστήμην. Η αλήθεια καταμετρείται από την επιτυχίαν της θεραπείας και η επιτυχής θεραπεία αποδεικνύει την περιγραφικήν ανάλυσιν των τρόπων και των μέσων, δια των οποίων επιτυγχάνεται.

Θα χωρίσωμεν το θέμα μας με τας κάτωθι επικεφαλίδας: α) Ο Χριστός εις την Παλαιάν Διαθήκην και αι Οικουμενικάί Σύνοδοι, β) Μύησις εις την Ζωήν και εις "πάσαν την Αλήθειαν" του Χριστού δια του Αγίου Πνεύματος κατά την Πεντηκοστήν, γ) Διάγνωσις και θεραπεία, δ) Το Σώμα του Χριστού, ε) Προφητεύειν και θεολογείν και στ) Συνέπεια και συμπεράσματα.

1). Ο Χριστός εις την Παλαιάν Διαθήκην και αι Οικουμενικάι Σύνοδοι.

Υπαρχει μία ουσιαστική έποψις των θεολογικών προϋποθέσεων όλων των Οικουμενικών Συνόδων, αφορώσα εις το Πρόσωπον του Χριστού, ήτις ή παρελήφθη ή απερρίφθη από εκείνους, οι οποίοι ακολουθούν τον Αυγουστίνον. Αυτό εγείρει το ερώτημα ότι, πόσον εκείνοι, οι οποίοι ενεργούν τοιουτοτρόπως, δέχονται αυτάς τας Συνόδους;

Με την μοναδικήν εξαίρεσιν του Αυγουστίνου, οι Πατέρες υποστηρίζουν ότι ο Ιησούς Χριστός, προ της γεννήσεώς Του από την Παρθένον Θεοτόκον, εν τω κτιστώ Του Προσώπω του Αγγέλου του Κυρίου, της Μεγάλης Βουλής Αγγέλου, του Κυρίου της Δόξης, του Κυρίου Σαββαώθ, είναι Αυτός, ο Οποίος απεκάλυψεν "εν Εαυτώ" τον Θεόν εις τους Πατριάρχας και Προφήτας της Παλαιάς Διαθήκης. Αμφότεροι οι Αρειανοί και Ευνομιανοί συνεφώνησαν ότι ο Χριστός ήτο Εκείνος ο Οποίος έκαμεν αυτό εις το Πρόσωπόν Του ή την Υπόστασίν Του, η Οποία υπήρχε προ της δημιουργίας των αιώνων, αλλά αυτοί επέμενον ότι Ούτος εδημιουργήθη εκ του μη όντος και δεν είναι επομένως της ίδιας φύσεως (ομοούσιος) με τον Θεόν, ο Οποίος είναι μόνος αληθινός Θεός "κατά φύσιν".

Δια να αποδείξουν τα σημεία των ταύτα οι Αρειανοί και Ευνομιανοί συνεζήτησαν, ως έκαμε και ο Ιουδαίος Τρύφων με τον Ιουστίνον Μάρτυρα, ότι δεν ήτο ο Άγγελος Κυρίου εις την φλεγομένην και μη κατακαιομένην βάτον, ο Οποίος είπεν "Εγώ ειμί ο Ών" ^[3] αλλά ο Ίδιος ο Θεός μέσω του κτιστού Λόγου - Αγγέλου. Οι Πατέρες επέμενον ότι ο Άγγελος - Λόγος απεκάλυψεν αυτό δια τον Εαυτόν Του επίσης και όχι μόνον δια τον Θεόν. Ο Άγγελος του Κυρίου ωμίλησε δια τον Εαυτόν Του, όταν είπεν εις τον Μωυσή: "Εγώ ειμί ο Θεός του Πατρός Σου, ο Θεός του Αβραάμ και ο Θεός του Ισαάκ και ο Θεός του Ιακώβ." ^[4]

Εναντίον των Αρειανών ο Άγιος Αθανάσιος ισχυρίζεται ότι το όνομα "άγγελος" ενίοτε απευθύνεται εις τον άκτιστον Λόγον και άλλοτε εις τινα κτιστόν άγγελον. Ούτος επιμένει ότι δεν ημπορεί να γίνη σύγχυσις εις το ότι ορά τις ένα κτιστόν άγγελον ή τον άκτιστον Υιόν του Θεού, ο Οποίος μερικώς φοράς αποκαλείται "Άγγελος" εις την Παλαιάν Διαθήκην. Επιμένει δε ότι "όταν οράται ο Υιός, τότε οράται ο Πατήρ, διότι Ούτος (Υιός) είναι το απαύγασμα (ακτινοβολία) του Πατρός, και ούτως ο Πατήρ και ο Υιός έν εισί... Είναι πολύ φανερόν ότι, όσα λέγει ο Θεός, Ούτος (Θεός) τα

λέγει μέσω του Λόγου και ουχί μέσω τινός άλλου... Και ο εωρακώς τον Υιόν, γνωρίζει ότι, Τούτον εωρακώς, εώρακεν ουχί ένα άγγελον, ούτε τινά απλώς μεγαλύτερον των αγγέλων, ούτε εν συντομία κτίσμα τι, αλλά τον ίδιον τον Πατέρα. Και ο ακούων του Λόγου γνωρίζει ότι ακούει του Πατρός. Καθώς εκείνος, ο οποίος ακτινοβολεί από ακτινοβολίαν (λάμψιν), γνωρίζει ότι φωτίζεται από τον ήλιον ^[5] Ως κλειδί εις την Παλαιάν και Καινήν Διαθήκην, ο Άγιος Αθανάσιος, δηλώνει "ότι δεν υπάρχει τίποτε άλλο εκτός του ότι ο Πατήρ ενεργεί... δια του Υιού..." ^[6]

Αυτό σημαίνει ότι η Παλαιά Διαθήκη είναι Χριστοκεντρική, αφού ο Χριστός είναι ο προενσαρκωθείς Άγγελος του Κυρίου και της Μεγάλης Βουλής, ο Κύριος της Δόξης και ο Κύριος Σαββαώθ, εις τον Οποίον οι πατριάρχαι και προφήται βλέπουν και ακούουν τον Θεόν και μέσω του Οποίου λαμβάνουν την χάριν, την βοήθειαν και την συγχώρησιν.

Το ότι οι Ορθόδοξοι και οι Αρειανοί συνεφώνουν ότι ο Άγγελος - Λόγος ήτο Εκείνος, όστις ενεφανίσθη και απεκάλυψεν τον Θεόν εις τους Προφήτας και ομοίως ήτο το ίδιον Πρόσωπον, το Οποίον έγινεν Άνθρωπος και Μεσσίας, θα έπρεπε να ληφθή πολύ σοβαρώς ως το κλειδί της κατανόησεως των αποφάσεων της Α' και των ακολούθων Οικουμενικών Συνόδων. Είναι σπουδαίον να κατανοήση τις ότι οι Ορθόδοξοι και οι Αρειανοί δεν διεφώνουν θεωρητικώς επί ενός αφηρημένου Δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος, του Οποίου την ταυτότητα και την φύσιν σκιαγραφούσε τις υποκειμενικώς δια στοχασμού επί βιβλικών χωρίων με την βοήθειαν της Εκκλησιαστικής φιλοσοφίας και του Αγίου Πνεύματος. Εκείνο, δια το οποίον αυτοί συνεζήτουν, ήτο η πνευματική εμπειρία των προφητών και αποστόλων, ιδιαιτέρως, εάν είναι εις κτιστός ή άκτιστος Λόγος, ο Οποίος εμφανίζεται "εν δόξη" εις αυτούς και αποκαλύπτει "εν Εαυτώ", ως Εικών του Θεού, τον Πατέρα, ως Αρχέτυπον.

Επειδή οι Ευνομιανοί εδέχοντο τας ίδιας θέσεις με τους Αρειανούς δια εμφανίσεις του υποτιθεμένου κτιστού Λόγου - Αγγέλου εις τους προφήτας, αυτή η ίδια συζήτησις μετεφέρθη εις την Β' Οικουμενικήν Σύνοδον. Ο Άγιος Βασίλειος ο Μέγας, με ολίγην ανυπομονησίαν, απευθύνεται εις τον Ευνόμιον, ως ακολούθως: "ου παύση προσαγορεύων, ω άθεε, τον όντως όντα, την πηγήν της ζωής, τον πάσι τοις ούσι του είναι παρεκτικόν; Ός οικίαν εαυτώ και πρέπουσαν τη εαυτού αϊδιότητι εν τω προς τον ίδιον θεράποντα Μωσέα χρηματισμώ προσηγορίαν εξεύρεν, όντα εαυτόν ονομάσας; "Εγώ γαρ ειμί, φησίν, ο ών"". Και τούτοις ουδείς αντερεί μη

ουχί εκ προσώπου του Κυρίου ειρήσθαι, ούκουν όστις γε μη το ιουδαϊκόν κάλυμμα, επί τη αναγνώσει Μωσέως, κατά της εαυτού καρδίας επικείμενον έχει. ^[7] Γέγραπται γάρ, ότι "ώφθη τω Μωσει άγγελος Κυρίου επί του βάτου εν πυρί φλογός". ^[8] Άγγελον τοίνυν προτάξασα της διηγήσεως η Γραφή, Θεού επάγει την φωνήν, "Είπε γάρ, φησί, τω Μωσει. Εγώ ειμί ο Θεός του πατρός σου Αβραάμ". ^[9] Και μετ' ολίγα πάλιν "Εγώ ειμί ο ών", Τις ουν ο αυτός και άγγελος και Θεός; Άρα ουχί περι ου μεμαθήκαμεν, ότι καλείται το όνομα αυτού "Μεγάλης Βουλής Άγγελος". ^[10] Μετά συνοψίζων τας ίδιας παρατηρήσεις δια την συνάντησιν μεταξύ του Αγγέλου - Λόγου και του Ιακώβ, το οποίον ευρίσκει τις εις τον Άγιον Αθανάσιον τον Μέγα και εις τους προηγουμένους πατέρας, ο Άγιος Βασίλειος εκφράζει την ιδίαν εξηγητικήν αρχήν καθώς είδαμε εις τον επίσκοπον Αλεξανδρείας. "Παντί ουν δήλον, ότι ένθα και άγγελος και Θεός ο αυτός προσηγόρευται, ο Μονογενής εστι δηλούμενος, εμφανίζων εαυτόν κατά γενεάν τοις ανθρώποις, και το θέλημα του Πατρός τοις αγίοις εαυτού διαγγέλλων. Όστε και επί του Μωσέως όντα εαυτόν ονομάσας, ου άλλός τις παρά τον Θεόν Λόγον, τον εν αρχή όντα προς τον Θεόν, νοηθεί". ^[11]

Ο Ευνόμιος απήντησεν εις αυτά τα επιχειρήματα του Βασιλείου με την αξίωσιν ότι ο Υιός είναι ο άγγελος του Όντος, αλλ' ουχί ο ίδιος "ο Όν". Ο άγγελος ούτος ονομάζεται Θεός δια να δείξη την υπεροχήν του επί όλων των πραγμάτων τα οποία εδημιουργήθησαν δι' αυτού, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι "ο Όν". Ούτως ο Ευνόμιος ισχυρίζεται ότι "ο μεν αποστέλλων Μωσών, αυτός ήν ο Όν, δι' ου δε απέστειλε ελάλει, του μεν όντος άγγελος, των δε άλλων απάντων Θεός". ^[12]

Η σοφιστική πανουργία του επιχειρήματος ημπορεί να φαίνεται παράξενος, αλλά είναι εν τούτοις σπουδαία ως η μαρτυρία του γεγονότος, ότι η ταυτότης του Αγγέλου, ο Οποίος ονομάζεται Θεός εις την Παλαιάν Διαθήκην, με τον Χριστόν, τον Μονογενή Υιόν του Θεού και Δημιουργόν, ήτο τόσον κατωχυρωμένη εις την παράδοσιν, ώστε οι Ευνομιανοί δεν ημπορούσαν ποτέ να σκεφθούν να μην αμφισβητήσουν ως ο Αυγουστίνος, εις νεώτερος σύγχρονος αυτών, έτοιμος να πράξη τούτο εις την Βόρειον Αφρικήν, παρά το γεγονός ότι ο υποτιθέμενος δάσκαλός του Αμβρόσιος και όλοι οι λοιποί Δυτικοί Πατέρες συνεφώνησαν με την παράδοσιν, την οποίαν περιεγράψαμεν εδώ.

Ο Μέγας Βασίλειος δεν ημπορούσε να απαντήσει εις τας ερωτήσεις του Ευνομίου κατά των ιδικών του επιχειρημάτων, διότι είχεν αποθάνει. Έτσι

ο αδελφός του Γρηγόριος έκαμε αυτό εις τα 12 βιβλία του, "Κατά Ευνομίου", τα οποία ανεκοίνωσεν εις τον Άγιον Ιερώνυμον κατά την διάρκειαν της Β' Οικουμενικής Συνόδου, το 381.

Ο Άγιος Γρηγόριος μεταξύ των άλλων ισχυρίζεται ότι "ει Μωσει μεν παραιτείται τον άγγελον" ^[13] αυτός δε χρηματίζων αυτώ συνέμπορος γίνεται και καθηγεμών της στρατιάς ^[14] φανερώς αποδεικνυται δια τούτων, ότι ο τη όντος επωνυμία εαυτόν γνωρίσας, ο μονογενής έστι Θεός. Ει δε προς τούτο τις αντιλέγει, της Ιουδαϊκής υπολήψεως έσται συνήγορος, τον Υιόν μη συμπαραλαμβάνων εις την του λαού σωτηρίαν. Ει γαρ άγγελος μεν τοις Ισραηλίταις ου συνεπέρχεται ο δε δια της του όντος επωνυμίας δηλούμενος, ο Μονογενής ουκ έστι, καθώς Ευνόμιος βούλεται, ουδέν άλλο ή τα εκ της συναγωγής δόγματα προς την Εκκλησίαν του Χριστού μεταφέρεται. Ουκούν των δύο το έτερον εξ ανάγκης ομολογήσουσιν, ή μηδαμώς παρείναι τω Μωϋσή τον μονογενή Θεόν, ή αυτόν τον Υιόν είναι τον όντα παρ' ου ο λόγος προς τον θεράποντα γίνεται. Αλλ' αντιλέγει τοις ειρημένοις αυτήν την Γραφήν ^[15] προτεινομένους λέγουσαν, αγγέλου προτετάχθαι φωνήν, και ούτως επήχθαι τον του Όντος διάλογον. Τούτο δε ουκ αντίρρησις, αλλά βεβαίωσις των ημετέρων εστί. Και ημείς γαρ φαμεν εναργώς τον προφήτην το περί του Χριστού μυστήριον εμφανές ποιήσαι τοις ανθρώποις βουλόμενον, άγγελον τον όντα προσαγορεύσαι, ως αν μή, μόνης της του όντος επωνυμίας κατά τον διάλογον ευρισκομένης, προς τον Πατέρα ο νούς των λεγομένων επαναφέροιτο". ^[16]

Τα κείμενα αυτά των εγκρίτων Πατέρων της Α' και Β' Οικουμενικής Συνόδου θα έπρεπε να είναι επαρκείς ενδείξεις ότι δια τους Πατέρας των Συνόδων το δόγμα της Αγίας Τριάδος ήτο ταυτόν με τας εμφανίσεις του Χριστού, του ασάρκου Λόγου εις τους προφήτας και (τού Ιδίου λόγου) με την ανθρωπίνην φύσιν Του εις τους αποστόλους. Ουδείς μέσα εις την Ορθόδοξον Παράδοσιν, εκτός του Αυγουστίνου, αμφέβαλε ποτέ δι' αυτήν την ταυτότητα του Λόγου με αυτό το συγκεκριμμένον Άτομον, το οποίον απεκάλυπτεν "εν Εαυτώ" τον άόρατον Θεόν της Παλαιάς Διαθήκης εις τους Προφήτας και, ο Οποίος έγινεν άνθρωπος και εσυνέχισεν αυτήν την ιδίαν αποκάλυψιν της δόξης του Θεού εντός και μέσω της ιδικής Του ανθρωπίνης φύσεως, την οποίαν έλαβεν εκ της Παρθένου.

Η έρις μεταξύ των Ορθοδόξων, των Αρειανών και Ευνομιανών δεν ήτο εν σχέσει με το ποιός ήτο ο Λόγος εις την Παλαιάν και Καινήν

Διαθήκην, αλλά εν σχέσει με το τί είναι ο Λόγος και ποιά είναι η σχέσις Του με τον Θεόν Πατέρα. Οι Ορθόδοξοι υπεστήριξαν ότι ο Λόγος είναι άκτιστος και άτρεπτος υπάρχων πάντοτε από την ουσίαν ή την υπόστασιν του Πατρός, ο Οποίος αιωνίως και κατά φύσιν είναι η αιτία της υπάρξεως του Υιού Του προ των αιώνων. Οι Αρειανοί και οι Ευνομιανοί επέμενον ότι αυτός ο ίδιος Άγγελος Λόγος είναι τρεπτόν δημιούργημα του Θεού, το οποίον έχει την ύπαρξίν Του προ των αιώνων εκ του μη όντος όχι από την φύσιν του Θεού αλλά από την θέλησίν Του.

Ούτως η βασική ερώτησις ήτο. Είδον οι Προφήται και Απόστολοι μέσα εις την άκτιστον δόξαν του Θεού (Ορθόδοξοι και Αρειανοί) ή εις την κτιστήν ενέργειαν (Ευνομιανοί) ένα άκτιστον ή ένα κτιστόν Λόγον, ένα Λόγον, ο Οποίος είναι Θεός κατά φύσιν και έχει συνεπώς όλας τας ενεργείας και δυνάμεις του Θεού κατά φύσιν, ή ένα Θεόν κατά χάριν, ο Οποίος έχει τινάς, αλλά όχι όλας τας ενεργείας του Θεού Πατρός και τότε μόνον κατά χάριν και ουχί κατά φύσιν; Αμφότεροι, Ορθόδοξοι και Αρειανοί - Ευνομιανοί, συνεφώνουν κατ' αρχήν ότι, εάν ο Λόγος έχη όλας τας δυνάμεις και ενεργείας του Πατρός κατά φύσιν, τότε είναι άκτιστος, εάν όχι τότε Αυτός είναι κτίσμα.

Το πρόβλημα εις το κέντρον της διαμάχης ταύτης ήσαν αι εμπειρίαι της αποκαλύψεως ή του δοξασμού ή της θεώσεως, τας οποίας παρέχει ο Θεός, εν τω Πνεύματί Του μέσω του Λόγου Του - Αγγέλου - Χριστού εις τους Προφήτας, Αποστόλους και Αγίους. Αι εμπειρίαι αύται ή αυτοί οι βίοι των αγίων είναι καταγεγραμμένοι αρχικώς εις την Βίβλον, αλλά επίσης εις την μετα-βιβλικήν συνέχισιν της Πεντηκοστής εις το Σώμα του Χριστού, την Εκκλησίαν. Επομένως, αμφότεροι αι πλευραί επεκαλούντο τους Πατέρας όλων των αιώνων, αρχίζοντες με τους βίους των, τους καταγεγραμμένους εις την Γένεσιν και επεκτεινομένους έως των ημερών των. Αυτοί δεν ημπορούν να συμφωνήσουν με την αυθεντίαν των μαρτύρων της εποχής των, αλλά είχαν έν κοινόν σημείον συζητήσεως εις την Παλαιάν και την Καινήν Διαθήκην, καθώς και εις την προηγουμένην πατερικήν παράδοσιν.

Τοιουτοτρόπως οι Ορθόδοξοι και οι αιρετικοί χρησιμοποιούν αμφοτέρας, την Παλαιάν και την Καινήν Διαθήκην άνευ διακρίσεως, δια ν' αποδείξουν αν οι προφήται και οι απόστολοι είδαν μίαν κτιστήν ή άκτιστον θείαν υπόστασιν ή πρόσωπον του Χριστού. Η επιχειρηματολογία είναι απλή. Αμφότεροι αι πλευραί καταγράφουν όλας τας δυνάμεις και

ενεργείας του Θεού τας αναγραφομένας εις την Βίβλον. Κάνουν το ίδιο δια τον Άγγελον - Λόγον - Μονογενή Υιόν. Τότε συγκρίνουν αυτάς να ιδούν εάν ταυτίζονται ή όχι. Αυταί αι ενέργειαι δεν αρκεί να είναι απλώς όμοιαι, αλλά να είναι ταυτόν.

Αμφότεροι, Ορθόδοξοι και Αρειανοί, συνεφώνουν πλήρως με την κληρονομηθείσαν παράδοσιν, της Παλαιάς Διαθήκης, μαρτυρουμένην δια των αποστόλων και Αγίων, εις τους οποίους ο Θεός αποκαλύπτει την δόξαν Του, εν τω Ενσαρκωθέντι Υιώ Του, διότι τα κτίσματα δεν ημπορούν να γνωρίζουν την άκτιστον ουσίαν του Θεού και διότι μεταξύ ακτίστου και κτιστού εκ του μη όντος ουδεμία ομοιότης υπάρχει. Ούτως, δια να αποδείξουν οι Αρειανοί ότι ο Λόγος είναι κτίσμα, ισχυρίζοντο ότι Ούτος δεν γνωρίζει ούτε την ουσίαν του Θεού ούτε την ιδικήν Του ουσίαν και δεν είναι κατ' ουδένα τρόπον όμοιος με τον Θεόν. Οι Ορθόδοξοι ισχυρίζοντο ότι ο Λόγος γνωρίζει την ουσίαν του Πατρός και είναι κατά πάντα όμοιος με τον Πατέρα, έχοντας όλα, όσα έχει ο Πατήρ, (ο Υιός έχει) κατά φύσιν εκτός της Πατρότητος ή το να είναι αιτία της υπάρξεως του Εαυτού Του και του Αγίου Πνεύματος.

Οι Ορθόδοξοι και οι Αρειανοί συνεφώνουν ότι, ό,τι είναι ο Θεός εν Εαυτώ κατά φύσιν και ό,τι είναι Ούτος ή (ό,τι) κάνει κατά βούλησιν δεν ταυτίζονται, αλλά διαφωνούν οξέως εις την εφαρμογήν της διακρίσεως μεταξύ της θείας ουσίας και θελήσεως ή ενεργείας. Ούτως οι Ορθόδοξοι ισχυρίζοντο ότι ο Θεός είναι αίτιος της υπάρξεως του Λόγου κατά φύσιν και της υπάρξεως των δημιουργημάτων κατά βούλησιν ενώ οι Αρειανοί ισχυρίζοντο ότι αμφότερα, και ο Λόγος και όλα τα άλλα δημιουργήματα, είναι προϊόντα της θείας βουλήσεως.

Εναντίον αυτών των θέσεων οι Ευνομιανοί ισχυρίζοντο ότι η ουσία και η άκτιστος ενέργεια του Θεού είναι ταυτόν, ότι ο Λόγος είναι προϊόν της κτιστής ενεργείας του Θεού, ότι το Άγιον Πνεύμα είναι το προϊόν της κτιστής ενεργείας του Λόγου και ότι κάθε κτιστόν είδος είναι προϊόν των χωριστών ή διακρινομένων κτιστών ενεργειών του Αγίου Πνεύματος. Εάν κάθε είδος δεν είχε την ατομικήν του ενέργειαν εκ του Αγίου Πνεύματος, θα υπήρχε μόνον έν κτιστόν είδος και όχι πολλά, συμφώνως προς τον Ευνόμιον.

Ο Ευνόμιος με αυτά πράγματι μιμείται με ιδικόν του τρόπον την βιβλικήν και πατερικήν μαρτυρίαν του δοξασμού. Εις τον βιβλικόν και πατερικόν δοξασμόν κάθε δημιούργημα μετέχει και κάθε άγιος κοινωνεί

με τον Λόγον, ο Οποίος είναι παρών εις τον καθένα πολλαπλασιάζων αδιαιρέτως την άκτιστον δόξαν Του, η οποία είναι ολόκληρος και όχι εν μέρει εις τον καθένα, παρούσα εις (τόν καθένα) και εντός του καθενός, καθώς edίδαξεν ο Χριστός [17] και απεκάλυψεν κατά την Πεντηκοστήν [18] και η οποία φέρει εν Λόγω και τον Πατέρα και το Άγιον Πνεύμα. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουν αρχέτυπα εις τον Θεόν και ότι ο Θεός συνέχει όχι μόνον τα είδη αλλά κάθε φρικτόν μέρος της υπάρξεως εις όλας τας πολλαπλάς του μορφάς. Ούτως το άτομον ποτέ δεν θυσιάζεται από τον Χριστόν δι' έν υποτιθέμενον κοινόν καλόν, αλλά ταυτοχρόνως το κοινόν καλόν είναι το καλόν δια κάθε άτομον. Ως συνέπεια του μυστηρίου της Αναλήψεως του Χριστού εν τη ιδική Του κυρία δόξη και εν τη φανερώσει Του εις τους μαθητάς Του εν τω Πνεύματι της δόξης, την Πεντηκοστήν. Ούτος είναι τώρα Όλος παρών εις τον καθένα και εντός αυτού ο οποίος ευρίσκεται εις τα στάδια του φωτισμού και του δοξασμού (θεώσεως). Δι' αυτόν τον λόγον καθένας, ο οποίος κοινωνεί του Σώματος και του Αίματος του Χριστού εις την Θείαν Ευχαριστίαν μεταλαμβάνει όχι μέρος του Χριστού, αλλά ολόκληρον την ανθρωπίνην φύσιν του Χριστού, η οποία από την Πεντηκοστήν μερίζεται αμερίστως εις κάθε μέλος του Σώματός Του. Ούτως δια συμμετοχής εις τον ευχαριστιακόν άρτον, ο οποίος είναι εις και εις το ποτήριον, το οποίον είναι έν, κάθε μέλος του Σώματος του Χριστού μεταλαμβάνει όχι μέρος, αλλά Ολόκληρον τον Χριστόν και γίνεται, ό,τι ήδη είναι, ναός ή μονή του Πατρός και του Αγίου Πνεύματος εν τω Ενσαρκωθέντι Λόγω από κοινού με τα άλλα μέλη του Σώματος του Χριστού.

2). Μύησις εις την Ζωήν και εις "πάσαν την Αλήθειαν" δηλαδή τον Χριστόν δια του Αγίου Πνεύματος κατά την Πεντηκοστήν.

Όλαι αι διακρίσεις, αι οποίοι ανεπτύχθησαν και διευκρινίσθησαν κατά την διάρκειαν των συζητήσεων, των αναφερομένων εις τας Α' και Β' Οικουμενικάς Συνόδους, μετεφέρθησαν μέσω όλων των μεταγενεστέρων Οικουμενικών Συνόδων, αι οποίαι εις την πραγματικότητα ήσαν προεκτάσεις της Α'. Τα ρήματα και νοήματα των Πατέρων όμως, δεν ημπορούν να χωρισθούν από τας προϋποθέσεις των. Ημπορεί να υπάρχη ποικιλία εις τα ρήματα και νοήματα αλλά όχι εις τας προϋποθέσεις αυτών.

Αι προϋποθέσεις των περί Θεού ρημάτων και νοημάτων των Πατέρων ευρίσκονται εις τα πνευματικά στάδια: 1) της καθάρσεως της καρδιάς 2) του φωτισμού της καρδιάς και 3) του δοξασμού ή της θεώσεως της

καρδίας και της όλης υπάρξεως του καθενός, εις τον οποίον ο Λόγος εμφανίζεται εν τω Πνεύματί του και εν Εαυτώ αποκαλύπτει τον Πατέρα. Αυτός, ο οποίος δια του Πνεύματος ορά τον Χριστό ορά τον Πατέρα. Αυτή η εμπειρία είναι ο ακρογωνιαίος λίθος των δογματικών διατυπώσεων εις την πατερικήν παράδοσιν.

Έχομεν ήδη παραθέσει μερικά Πατερικά κείμενα, τα οποία δείχνουν σαφώς ότι οι Πατέρες των Α' και Β' Οικουμενικών Συνόδων έλαβον την κληρονομηθείσαν παράδοσιν ως δεδομένην, ότι εις τας εμπειρίας των του δοξασμού, αυτοί, οι Προφήται, Απόστολοι και Άγιοι είχαν μίαν πραγματικήν όρασιν του Θεού εν τω ακτίστω Του Αγγέλω - Λόγω προ και μετά της Ενσαρκώσεώς Του. Ο Χριστός αποκαλύπτων την άκτιστον δόξαν ή βασιλείαν του Πατρός, ως ιδικήν Του φυσικήν δόξαν κατά την Μετα-μόρφωσίν Του, τουτέστιν ενώπιον των τριών μαθητών με την παρουσίαν του Μωϋσέως και του Ηλία, είναι επανάληψις των ιδίων εμφανίσεων του Χριστού, ως Κυρίου της Δόξης, εις την Παλαιάν Διαθήκην, αλλά τώρα μέσω της ανθρωπίνης φύσεώς Του. Το σοβαρόν λάθος του Αγίου απόστολου Πέτρου εις την πρότασιν να παραγγείλουν σκηνάς δια το γεγονός (μίαν δια τον Χριστόν, μίαν δια τον Ηλίαν και μίαν δια τον Μωυσήν) εις μίμησιν της σκηνής του μαρτυρίου, εις την οποίαν ο Μωϋσής εκοινώνησεν της δόξης του Θεού, ωφείλετο εις το γεγονός ότι η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού είχαν η ίδια αντικαταστήσει την σκηνήν του μαρτυρίου του Μωϋσέως και τον ναόν του Σολομώντος και έκαμεν ταύτα πλεονάζοντα και ότι ο ίδιος ο Χριστός είναι Εκείνος, ο Οποίος αποκαλύπτει την δόξαν Του, την οποίαν έχει κατά φύσιν από τον Πατέρα.

Συμφώνως προς τους Πατέρας της Εκκλησίας, η ομιλία και η προσευχή του Χριστού αναφερόμεναι εις το Ιω. 13, 31-17, 26, περιλαμβάνουσαι την υπόσχεσιν ότι, όταν έλθη το Πνεύμα της Αληθείας "Ούτος... θα οδηγήση υμάς εις πάσαν την Αλήθειαν" ^[19] εξεπληρώθησαν κατά την Πεντηκοστήν, η οποία έγινε η διαρκής εμπειρία εκείνων, οι οποίοι έκτοτε ηνώθησαν με την κοινωνίαν των δοξασμένων.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι Προφήται δεν είχαν οδηγηθή εις την Αλήθειαν, ή ότι οι Απόστολοι δεν είχαν οδηγηθή εις την Αλήθειαν, μερικοί δια του φωτισμού, άλλοι δια του δοξασμού επίσης. Αλλά ότι οι Απόστολοι επρόκειτο να οδηγηθούν εις πάσαν την Αλήθειαν κατά την αποκάλυψιν της Πεντηκοστής. Κατ' ουδένα τρόπον αυτό δεν σημαίνει ότι η Εκκλησία θα ωδηγήτο σταδιακώς ή εις πληρεστέραν κατανόησιν πάσης της αλη-

θείας, ή εις την αποκατάστασιν ή δημιουργίαν της ενότητος μεταξύ των διηρημένων εκκλησιών. Η ομιλία του Χριστού και η προσευχή δια ενότητα είναι δια την ενότητα των Αποστόλων και των πιστών εις την εμπειρίαν του δοξασμού, δηλαδή όρασιν (θέαν) της ακτίστου δόξης της Αγίας Τριάδος εν τη ανθρωπίνη φύσει του Χριστού, [20] χαρισμένη εν τη πληρότητι της δια της μεθέξεως εν τη εμπειρία της Πεντηκοστής.

Ο δοξασμός της Πεντηκοστής ηκολούθησε τα στάδια της καθάρσεως και του φωτισμού των μαθητών του Χριστού, ως σαφώς αντανακλάται εν τη ευαγγελική παραδόσει. Τα Ευαγγέλια Ματθαίου, Μάρκου και Λουκά ανταποκρίνονται εις το στάδιον της καθάρσεως της καρδιάς των κατηχουμένων και το Ευαγγέλιον του Ιωάννου εις το στάδιον του φωτισμού και του δοξασμού. Εις το στάδιον του φωτισμού, η ιδιοτελής αγάπη μετατρέπεται εις ανιδιοτελή αγάπην και ετοιμάζει τους μαθητάς να ίδουν εις τον Χριστόν την θεότητα της Αγίας Τριάδος, ως δόξαν και όχι ως πυρ καταναλίσκον. Η ανιδιοτελής αγάπη, είναι η προϋπόθεσις δια να οδηγηθή ο πιστός εις "πάσαν την αλήθειαν", δια του Πνεύματος του Χριστού. Αυτό σημαίνει ότι τα δόγματα και η πνευματικότης είναι αδιαχωρίστως ηνωμένα εις τα στάδια της καθάρσεως και του φωτισμού. Αλλά εις την κατάστασιν του δοξασμού, το δόγμα ή η γνώσις περί Θεού αντικαθίσταται δια της ακτίστου πραγματικότητος, την οποίαν αυτό (δόγμα) θέλει να δείξη αλλά δεν ημπορεί να εκφράση.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο οποίος επικαλείται την ιδικήν του εμπειρίαν του δοξασμού εις την αναίρεσιν των ισχυρισμών των Ευνομιανών ότι ο άνθρωπος ημπορεί να γνωρίση την ουσίαν του Θεού [21] τονίζει το σημείον αυτό σαφώς. Αναφέρει ότι κάποιος φιλόσοφος (ο Πλάτων) ισχυρίζεται ότι "φράσαι Θεόν αδύνατον, νοήσαι χαλεπόν". Ο Άγιος Γρηγόριος διαφωνεί τονίζων ότι "Θεόν φράσαι μεν αδύνατον, νοήσαι δε αδυνατώτερον, το μεν γαρ νοηθέν, τάχα αν λόγος δηλώσειεν, ει και μη μετρίως, αλλ' αμυδρώς γε..." [22] Αυτό σημαίνει ότι να εννοήση τις και να εκφράση τον Θεόν δεν είναι μόνον αδύνατον εις τους απίστους, αλλά ακόμη και εις τους φίλους του Θεού, οι οποίοι έχουν φθάσει είτε εις τον φωτισμόν είτε εις τον δοξασμόν. Ο Θεός παραμένει μυστήριον ακόμη και όταν οράται.

Εν τούτοις, εκείνοι οι οποίοι φθάνουν εις τον φωτισμόν και τον δοξασμόν, χρησιμοποιούν νοήματα και ρήματα εις την ομιλίαν περί Θεού. Βεβαίως, αυτά τα νοήματα και ρήματα είναι εμπνευσμένα από την

εμπειρίαν του δοξασμού. Οι πνευματικοί πατέρες χρησιμοποιούν ρήματα και νοήματα να οδηγήσουν τους άλλους μέσω της καθάρσεως εις τον φωτισμόν, ως έκαναν οι προφήται, οι απόστολοι και ο ίδιος ο Χριστός. Επομένως, να χρησιμοποιή τις τα νοήματα αυτά και τα ρήματα ως μέσον φιλοσοφικής θεωρίας περί Θεού, είναι εις κακήν χρήσιν αμφοτέρων, δηλαδή και αυτομάτως οδηγεί τινα εις πλάνην, η οποία τον αποκόπτει από την δυνατότητα να είναι κεκαθαρμένος εις την καρδίαν και από το να φθάση εις τον φωτισμόν. Αυτή η κακή χρήσις των περί Θεού νοημάτων και ρημάτων είναι η πηγή όλων των αιρέσεων.

Ο ευσεβιστικός και φιλοσοφικός στοχασμός περί της Βίβλου και η βιβλική κριτική μέσα εις αυτά τα πλαίσια της σχέσεως, είναι αδιέξοδοι δρόμοι, οι οποίοι δεν οδηγούν εις την πραγματικότητα, την οποίαν δεικνύει ο Χριστός και εις την Παλαιάν και την Καινήν Διαθήκην. Η Βίβλος δεν είναι αποκάλυψις ή Λόγος του Θεού, αλλά σχετική προς αυτά. Η αποκάλυψις και ο Λόγος του Θεού κοινωνούνται εις τους ανθρώπους μόνον μέσω της καθάρσεως εις τα στάδια του φωτισμού και ειδικώς του δοξασμού ή της θεώσεως, εις τα οποία η Πεντηκοστή μεταδίδεται από γενεάς εις γενεάν ως η βάση και το κεντρικόν σημείον της αποστολικής παραδόσεως και διαδοχής.

Εις την Παλαιάν Διαθήκην έχομεν τας εμφανίσεις του Θεού εις τους προφήτας δια του Αγγέλου - Λόγου, ο Οποίος συνεχίζει εις την Ενσάρκωσίν Του να εμφανίζεται εν δόξη εις τινας των Αποστόλων, π.χ. κατά την Μεταμόρφωσίν Του. Ούτος εξηγεί εις τους μαθητάς Του ότι εντός ολίγου δεν θα τον ίδουν πλέον, διότι πρέπει να πάη προς τον Πατέρα Του, αλλά πάλιν εντός ολίγου αυτοί θα τον ίδουν. ^[23] Τούτο επραγματώθη προκαταρκτικώς εις τας μετά την Ανάστασιν εμφανίσεις του Χριστού εις τους μαθητάς Του, εμφανίσεις, εις τας οποίας ο κόσμος δεν ημπορούσε ελευθέρως να συμμετάσχη. Εν συνεχεία έχομεν την τελικήν εξαφάνισίν Του από τα μάτια του κόσμου εις την Ανάληψίν Του και την επανεμφάνισίν Του κατά την Πεντηκοστήν εν Αγίω Πνεύματι, το Οποίον έκτοτε μορφώνει ολόκληρον τον Χριστόν εις ένα έκαστον των μαθητών και πιστών, οι οποίοι κατηλλαγμένοι με τον Χριστόν και φίλοι του Θεού ^[24] ξεπέρασαν το στάδιον του δούλου. ^[25] Ο όρος του Παύλου δια την Εκκλησίαν, ως το Σώμα του Χριστού, είναι το αποτέλεσμα του νέου τρόπου, κατά τον οποίον η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού μετέχει εις το μυστήριον της παρουσίας του Θεού δια του Αγγέλου - Λόγου εις τους φωτισμένους και

δοξασμένους, μερίζων Εαυτόν αμερίστως εν τη δόξη Του. Ούτως από την Πεντηκοστήν η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού μερίζεται επίσης αμερίστως, ούτως ώστε είναι ολόκληρος παρούσα εις ένα εκαστον των καταλλαγέντων φίλων του Θεού. Αυτό ακριβώς είναι εκείνο, το οποίον ο Χριστός εξήγησεν ότι θα συνέβαινεν εις το Ιω. 14, 23. Ούτως κάθε φίλος του Θεού γίνεται ο φορέυς ολοκλήρου του Σώματος του Χριστού και ταυτοχρόνως όλοι οι φίλοι του Θεού είναι έν Σώμα του Χριστού συγκεντρωμένοι εις τον ίδιον τόπον (επί το αυτό) μετέχοντες εις τον Ένα Άρτον και εις το Έν Ποτήριον. Αυτό είναι το Μυστήριον της Εκκλησίας ιδρυμένον κατά την Πεντηκοστήν και "πάσα η αλήθεια", εις την οποίαν υπεσχέθη ο Χριστός ότι ο παράκλητος θα οδηγήση τους φίλους Του. Ούτως το Σώμα του Χριστού είναι οικοδομημένον με την προσθήκην των φωτισμένων και δοξασμένων από κάθε γενεάν μέχρι της συντελείας.

Πρό του θανάτου και της Αναστάσεως του Χριστού ακόμη και οι δοξασμένοι, ως οι Πατριάρχαι και οι Προφήται, απέθανον φυσικόν και πνευματικόν θάνατον και ανέμενον την πνευματικήν των και σωματικήν ανάστασιν, την οποίαν οι Πατέρες ονομάζουν πρώτην και δευτέραν Ανάστασιν. Ο πνευματικός θάνατος είναι ή να μη βλέπουν την δόξαν του Θεού, ή να βλέπουν αυτήν την ίδιαν δόξαν ως "πύρ καταναλίσκον" και "σκότος εξώτερον" της κολάσεως. Η πρώτη ανάστασις είναι διαρκής και αδιάκοπος θέα της δημιουργίας εν τη δόξη του Θεού εν Χριστώ, καθώς εις την περίπτωσιν και εις την κοινωνίαν των Αγίων, πέραν του τάφου από του θανάτου και της αναστάσεως του Χριστού. Αυτοί ετελειοποίησαν τον γάμον των με τον Χριστόν, ο οποίος θα ολοκληρωθή με την τελικήν ανάστασιν και αποκατάστασιν των πάντων. Εντεύθεν του τάφου, οι πιστοί έχουν τον "αρραβώνα του Πνεύματος" εν ταις καρδίαις αυτών δηλαδή την νοεράν προσευχήν. ^[26]

Δεν υπάρχει καταλλαγή άνευ του Μυστηρίου του Σταυρού, το οποίον ταυτίζεται με τον δοξασμόν. Κανείς δεν ημπορεί να γίνη φίλος του Θεού, εκτός, εάν εκουσίως σηκώση τον ιδικόν Του σταυρόν και ακολουθήση τον Χριστόν. Να δοξασθής σημαίνει να σταυρωθής, το οποίον με την σειρά του σημαίνει να έχης την δύναμιν του Θεού να μετατρέψης την ιδιοτελή και εγωκεντρικήν αγάπην εις θεοειδή δηλαδή εις αγάπην "ήτις ου ζητεί τα εαυτής". Αυτή η καταλλαγή του ανθρώπου με τον Θεόν ήτο ενεργός εις τους Πατριάρχας, Προφήτας και Αποστόλους προ της Σταυρώσεως, διότι αυτοί συμμετείχον εις το Μυστήριον του Σταυρού. Δια

τούτο, αυτοί έγιναν φίλοι του Θεού και έλαβον την δωρεάν της παρρησίας να μαλώνουν με τον Θεόν χάριν της σωτηρίας των άλλων.

Το Μυστήριο του Σταυρού είναι η άκτιστος καταλλάσσουσα δύναμις του Θεού, η οποία θεραπεύει τας ασθενείας εκείνων, οι οποίοι θέλουν να δεχθούν θεραπείαν υπακούοντας μέχρι θανάτου εις το θέλημα του Θεού Λόγου, ο Οποίος έδωκε τον νόμον εις τον Μωϋσήν και τους μακαρισμούς εις τους Αποστόλους. Η εκουσία Σταύρωσις του Κυρίου της Δόξης είναι η πλήρης, αλλ' όχι η μόνη φανέρωσις εις την ιστορίαν της δυνάμεως του Μυστηρίου του Σταυρού. Κάθε δοξασμός ενός φίλου του Θεού και προ και μετά της Σταυρώσεως του Χριστού είναι επίσης φανέρωσις της δυνάμεως του Μυστηρίου τούτου. [27]

3). Διάγνωσις και Θεραπεία.

Η πατερική παράδοσις ήτο υποχρεωμένη να χρησιμοποιήση την φιλοσοφικήν γλώσσαν της εποχής της, δια να γίνη κατανοητή και να πολεμήση τας αιρετικάς διαστροφάς της εκκλησιαστικής παραδόσεως. Τούτο, εν τούτοις, δεν σημαίνει ότι η φιλοσοφία εχρησίμευσεν εις την κατανόησιν της διδασκαλίας του Χριστού. Πάντως, οι Πατέρες απέρριπτον τους αφηρημένους στοχασμούς περί Θεού και την σχέσιν Του με την δημιουργίαν και επέμενον εις την εμπειρικήν προσέγγισιν της ενώσεως μετά του Θεού, δια μέσου της καθάρσεως και του φωτισμού της καρδίας. Εντός αυτού του πλαισίου πρέπει να εννοηθούν οι όροι αυτών (δηλαδή των πατέρων), "πράξις" (κάθαρσις, φωτισμός) και "θεωρία" (όρασις). Τούτο δεν έχει καμμίαν σχέσιν με την μεσαιωνικήν δυτικήν διάκρισιν μεταξύ κοινωνικής δράσεως και στοχαστικής θεωρίας περί Θεού, η οποία δια τους Πατέρας είναι δαιμονική και πηγή όλων των αιρέσεων. "Πράξις" είναι η κάθαρσις της καρδίας και "θεωρία" είναι η όρασις της δόξης, την οποίαν η καρδιά έχει, ή δια της εσωτερικής πίστεως του φωτισμού, ή δια του δοξασμού, ή της θεώσεως. Θεώσις είναι η όρασις (θέα) της δόξης του Θεού εν Χριστώ. Θεώσις δεν είναι ο φωτισμός ή απλώς η συμμετοχή εις την Θείαν Ευχαριστίαν, ως φαίνεται να πιστεύουν μερικοί Ορθόδοξοι σήμερα.

Αι διακρίσεις αύται προϋποθέτουν το γεγονός ότι η καρδιά και όχι η διάνοια είναι το κέντρον της πνευματικότητος και το μέρος όπου μορφούται ο Θεολόγος και επίσης το γεγονός ότι η καρδιά συνήθως δεν λειτουργεί σωστά. Εκείνοι, των οποίων αι καρδίαι αντλούν μόνον αίμα φυσικώς, νομίζουν ότι ο εγκέφαλος και το νευρικόν σύστημα είναι τα

γνωστικά κέντρα του ανθρώπου δια την ανάλυσιν των εσωτερικών και εξωτερικών σχέσεων τινος προς την Παλαιάν και Καινήν Διαθήκην. Η καρδιά φαίνεται να λαμβάνηται ως έν τοιούτον κέντρον. Αυτοί φυσικώς συμπεραίνουν ότι αυτό γίνεται, εξ αιτίας της αρχικής και ανακριβούς αντιλήψεως αυτού.

Εν τούτοις, η Ορθόδοξος παράδοσις γνωρίζει ότι η καρδιά, παραλλήλως με την άντλησιν του αίματος είναι, όταν καλλιεργηθή καταλλήλως, ο τόπος της κοινωνίας μετά του Θεού δια της αδιαλείπτου προσευχής, δηλαδή της αεννάου μνήμης του Θεού. Τα λόγια του Χριστού, "Μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά ότι αυτοί τον Θεόν όψονται", [28] έχουν ληφθή πολύ σοβαρώς, διότι έχουν εκπληρωθή εις όλους εκείνους, οι οποίοι έλαβαν το χάρισμα του δοξασμού και προ και μετά της Ενσαρκώσεως. -

Η Πατερική και Δογματική Θεολογία είναι δια τους Πατέρας η ίδια πραγματικότης και μαθαίνεται καταλλήλως, όταν η διάνοια παρατηρή τας ενεργείας του Αγίου Πνεύματος εις την καρδίαν και συνεργή εις την εκδίωξιν όλων των λογισμών και των καλών και των κακών, οι οποίοι δεν ανήκουν εκεί, δια να τους αντικαταστήση με την μοναδικήν σκέψιν - προσευχήν - μνήμην του Θεού (τήν μονολόγιστον ευχήν).

Με την πάροδον του χρόνου μερικοί Πατέρες ωνόμασαν "νούν" την ενέργειαν της ψυχής εντός της καρδιάς, όταν αυτή επανέλθη εις την φυσικήν της κατάστασιν και επεφύλασσαν τα ονόματα "λόγος" και "διάνοια" δια την λογικήν ή δι' ό,τι σήμερον πολλοί θα εκάλουν εγκέφαλον και το νευρικόν του σύστημα. Άλλοι Πατέρες θα συμπεριλάβουν την προσευχητικήν ενέργειαν της καρδιάς υπό τον όρον "νοός", εις τον οποίον επίσης τότε συμπεριλαμβάνονται αι διανοητικά και λογικά ενέργειαι της ψυχής συγκεντρωμένα εις τον εγκέφαλον. Δια να αποφευχθή σύγχυσις χρησιμοποιούμεν τους όρους "νοερά ενέργεια" και "νοερά προσευχή", δια να προσδιορίσωμεν την ενέργειαν του νοός εις την καρδίαν, ονομαζομένην "νοεράν ευχήν".

Η προσευχή εις την καρδίαν ημπορεί να γίνη αδιάλειπτος, ενώ η προσευχή η διαμένουσα εις την διάνοιαν ή τον εγκέφαλον ενεργεί δια της αποφάσεως του προσευχομένου και εις περιόδους εκλεγμένας υπ' αυτού. Εκείνος, ο οποίος έχει το χάρισμα της αδιαλείπτου προσευχής εις την καρδίαν του, προσεύχεται επίσης με το μυαλόν του ή την διάνοιαν, όταν προσεύχεται με άλλους και δια άλλους εν τη παρουσία αυτών και δια εποικοδομήν των. Αυτός, πράγματι εις αυτάς τας περιόδους προσεύχεται

ο ίδιος με την διάνοιάν του και ταυτοχρόνως προσεύχεται εν τη καρδία του με το Πνεύμα, με την γλώσσαν της Πεντηκοστής ή τον λόγον, ο οποίος εδόθη εις αυτόν δια του Θεού εν Χριστώ. Η μία είναι η προσευχή του ανθρώπου εις τον Θεόν, η άλλη η προσευχή του Αγίου Πνεύματος εν Χριστώ εις τον Θεόν. Εν αυτώ ο Απόστολος Παύλος λαμβάνει την τοιαύτην διπλήν προσευχήν των χαρισματούχων ως φυσικόν φαινόμενον εις την Εκκλησίαν της Κορίνθου, αλλά επιπλήττει τους Κορινθίους με αυτό το χάρισμα, διότι δεν προσεύχονται επίσης με την διάνοιαν δια την ωφέλειαν των άλλων παρόντων, οι οποίοι είναι ικανοί να προσεύχονται μόνον με το μυαλόν. ^[29] Αληθώς ο Παύλος μας λέγει ότι, όταν οι πιστοί φθάσουν εις την υιοτητα ή την υιοθεσίαν εν Χριστώ αυτό σημαίνει ότι "εξαπέστειλεν ο Θεός το Πνεύμα του Υιού αυτού εις τας καρδίας υμών κράζον, αββά ο Πατήρ ώστε ουκέτι εί δούλος, αλλ' υιός, ει δε υιός και κληρονόμος Θεού δια Χριστού". ^[30] Όταν ομιλή περί αυτής της προσευχής δια του Πνεύματος ή δια της γλώσσης ο Παύλος, δεν αναφέρεται εις την προσευχήν την ακουστήν εις τους άλλους. "Ο γαρ λαλών γλώσση ουκ ανθρώποις λαλεί, αλλά τω Θεώ, ουδείς γαρ ακούει, πνεύματι δε λαλεί μυστήρια". ^[31] "Εάν έλθω προς υμάς γλώσσαις λαλών, τί υμάς ωφελήσω εάν μη υμίν λαλήσω...". ^[32] Αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με το ότι οι απόστολοι έγιναν αντιληπτοί κατά την ημέραν της Πεντηκοστής καθείς εις την ιδικήν του διάλεκτον. Ο Παύλος ομιλεί περί αυτών, οι οποίοι δεν είχαν την προσευχήν του Πνεύματος εις τας καρδίας των και ούτω δεν εγνώριζον τί προσηύχοντο οι άλλοι, διότι αυτοί δεν ήκουγον τίποτε.

Ο Παύλος θεωρεί αυτήν την προσευχήν δια του Πνεύματος ή δια των γλωσσών εις την καρδίαν ως προϋπόθεσιν του χαρίσματος της προφητείας. Ούτος ισχυρίζεται, ότι εκείνοι οι οποίοι έλαβον την χάριν της προσευχής από τον Θεόν είναι υποχρεωμένοι να φθάσουν εις το να προφητεύουν: "Θέλω δε πάντας υμάς λαλείν γλώσσας, μάλλον δε ίνα προφητεύητε, μείζων γαρ ο προφητεύων ή ο λαλών γλώσσαις, εκτός ει μη διερμηνεύη ίνα η εκκλησία οικοδομήν λάβη". ^[33] Αυτή η δωρεά της προσευχής εν Πνεύματι είναι η έλευσις του Θεού εν Χριστώ εις την καρδίαν και η άρσις από αυτήν του καλύμματος, το οποίον σκοτίζει την σωστήν ανάγνωσιν του Μωϋσέως. ^[34] Εν τούτοις, αυτό το δώρον της προφητείας δεν προλέγει πλέον την έλευσιν του Αγγέλου της Μεγάλης Βουλής, αλλά εξηγεί την προφητείαν της Παλαιάς Διαθήκης, ως εκπληρώθη εις τον Κύριον της Δόξης, ο Οποίος έγινε Χριστός δια της Γεν-

νήσεως ως Άνθρωπος από την Παρθένον, του Οποίου το έργο ετελειοποιήθη δια του θανάτου Του, της Αναστάσεως, της Αναλήψεως και της επανόδου εν Αγίω Πνεύματι κατά την Πεντηκοστήν. Αυτό συνέβη, διότι αυτός, ο οποίος προσεύχεται δια των γλωσσών ή δια του Πνεύματος, γνωρίζει τον Χριστόν αναστάνα, προσωπικώς κατοικούντα εν τη καρδιά του με τον Πατέρα, ^[35] γενόμενος ναός του Θεού και ουχί απλώς αναγινώσκων περί Αυτού εν τη Γραφή.

Η προσευχή εν Πνεύματι, ή η νοερά προσευχή αποκαλείται επίσης αένναος μνήμη του Θεού. Είναι αυτή, η οποία εξηφανίσθη δια της πτώσεως, έχουσα ως συνέπειαν τον σκοτασμόν του νοός και την σκληρότητα της καρδιάς.

Σήμερον υπάρχουν γενικώς δύο γνωστά μνημονικά συστήματα εις τας ζώσας υπάρξεις: 1) η κυτταρική μνήμη, η οποία ορίζει την ανάπτυξιν και δραστηριότητα του ατόμου σχετικώς με τον εαυτόν του και 2) η εγκεφαλική μνήμη, η οποία ορίζει τας ενεργείας και σχέσεις του ατόμου εις τον εαυτόν του και εις το περιβάλλον του. Ακόμη υπάρχει εις τους ανθρώπους μία μη ενεργός ή υπο-ενεργός μνήμη του Θεού εις την καρδίαν, η οποία, όταν επανέλθη εις την κανονικήν της ενέργειαν, καταλήγει εις την αποκατάστασιν όλων των άλλων σχέσεων, δια της μετατροπής της ιδιοτελούς και εγωκεντρικής αγάπης της βασιζομένης εις τον φόβον, εις ανιδιοτελή αγάπην ελευθερωμένην από τον φόβον. ^[36]

Η πτώσις του ανθρώπου ή η κατάστασις της κληρονομικής αμαρτίας: είναι α) η αποτυχία της νοεράς ενεργείας εις το να λειτουργή σωστά ή εις το να μη λειτουργή διόλου, β) η σύγχυσις της με τας λειτουργίας του εγκεφάλου και του σώματος γενικώς και γ) η κατά συνέπειαν υποδούλωσις της εις τον φόβον και το περιβάλλον. Κάθε άτομον λαμβάνει πείραν της πτώσεως της ιδικής του, νοεράς ενεργείας εις ποικίλους βαθμούς, ως εκτίθεται εις έν περιβάλλον μη - ενεργών ή υπό - ενεργών δραστηριοτήτων. Το αντίθετον είναι συνήθως αληθές, όταν το περιβάλλον κυριαρχήται από τον εν Χριστώ φωτισμόν, πάλιν εις ποικίλους βαθμούς.

Το αποτέλεσμα της όχι σωστής λειτουργίας των νοερών ενεργειών είναι αι ουχί φυσικαί σχέσεις μεταξύ Θεού και ανθρώπου και ανθρώπων μεταξύ των και η ιδιοτελής χρήσις αμφοτέρων, Θεού και πεπτωκότος ανθρώπου, δια την ατομικήν κατανόησιν της ασφαλείας και ευτυχίας. Ο Θεός ή οι Θεοί, τους οποίους ο άνθρωπος φαντάζεται ότι υπάρχουν εκτός του φωτισμού, είναι ψυχολογικαί προβολαί της ανάγκης του δια

ασφάλειαν. Εξ αιτίας του φόβου και της ανησυχίας αι σχέσεις του με τους άλλους και με τον Θεόν είναι χρησιμοθηρικά. Ουχ ήττον όμως, κάθε άτομον διατηρείται υπό της ακτίστου δημιουργικής και συνεκτικής δόξης, φωτός, δυνάμεως, χάριτος κ.λ.π, του Θεού, ακόμη και όταν δεν είναι μέλος του Σώματος του Χριστού, εφ' όσον δεν έχει οδηγηθή εις τον φωτισμόν δια της καθάρσεως της νοεράς ενεργείας του εις την καρδίαν. Η αντίδρασις αυτής της αμέσου σχέσεώς του ή κοινωνίας μετά του Θεού φθάνει από την πώρωσιν της καρδίας (δηλαδή από το σβήσιμο της σπίθας της χάριτος) έως της εμπειρίας του δοξασμού των αγίων. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι εις την κατοχήν της νοεράς ενεργείας, αλλά όχι εις την ποιότητα ή τον βαθμόν ή την λειτουργίαν αυτής.

Είναι σπουδαίον να σημειώσωμεν την σαφή διάκρισιν μεταξύ της πνευματικότητας, η οποία είναι ριζωμένη αρχικώς εις την νοεράν δύναμιν της καρδίας και της διανοητικότητας, η οποία είναι ριζωμένη εις τον εγκέφαλον. Ούτω, έχομεν τας ακολούθους τέσσαρας κατηγορίας ανθρώπων: 1) εκείνους με τα ολίγα διανοητικά προσόντα, οι οποίοι φθάνουν εις το ύψιστον επίπεδον της νοεράς τελειότητας, 2) εκείνους με τα ύψιστα διανοητικά προσόντα, οι οποίοι πίπτουν εις το χαμηλόν ή ακόμη εις το χαμηλότερον επίπεδον της νοεράς ατελείας, 3) εκείνους οι οποίοι φθάνουν εις αμφοτέρα, εις τα ύψιστα διανοητικά προσόντα και την νοεράν τελειότητα και 4) εκείνους της πενιχράς διανοητικής ικανότητας και προσόντων με πώρωσιν της καρδίας.

υτοί οι παράγοντες είναι το κλειδί της κατανοήσεως της πατερικής και βιβλικής διδασκαλίας και της διατυπώσεως των δογμάτων των Οικουμενικών Συνόδων. Δεν έχουν τίποτα να κάνουν με την φιλοσοφίαν και τα μεταφυσικά και είναι πολύ περισσότερο παρόμοια με την σύγχρονον ψυχιατρικήν. Ο άνθρωπος δεν έχει φυσικήν νοεράν ενέργειαν, η οποία θα έπρεπε να λειτουργήση σωστά εις την καρδίαν. Η θεραπεία δι' αυτήν την ασθένειαν, η οποία ονομάζεται προπατορικόν αμάρτημα, είναι η αένναος μνήμη του Θεού, άλλως ονομαζομένη αδιάλειπτος προσευχή ή φωτισμός, η οποία δεν έχει τίποτα να κάμη με την Αυγουστίνειον ή Πλατωνικήν αντίληψιν του φωτισμού μέσω ενοράσεως ή γνώσεως των αρχετύπων.

Κατάλληλος προετοιμασία δια την όρασιν του Θεού εις την κοινήν Του δόξαν μετά του Χριστού είναι να γίνη κάποιος ναός του Αγίου Πνεύματος δια της μετατροπής της ιδιοτελούς και χρησιμοθηρικής

αγάπης εις ανιδιοτελή και μη χρησιμοθηρικήν τοιαύτην. Αυτή η μετατροπή γίνεται εις το ύψιστον επίπεδον του σταδίου του φωτισμού, το οποίον καλείται θεωρία, δηλαδή όρασις (θέα) - εις αυτήν την περίπτωσιν είναι η όρασις των ακτίστων λόγων ή ενεργειών του Θεού εις την δημιουργίαν δια της αδιαλείπτου προσευχής και της αεννάου μνήμης του Θεού. Η νοερά ενέργεια (νούς) απελευθερούται από την υποδούλωσίν της εις την διάνοιαν, εις τα πάθη και εις το περιβάλλον και επηρεάζεται μόνον από αυτήν την μνήμη του Θεού, η οποία λειτουργεί ταυτοχρόνως με τας συνήθεις δραστηριότητας της καθημερινής ζωής. Όταν η νοερά ενέργεια (νούς) είναι εις τοιαύτην κατάστασιν, ο άνθρωπος έχει γίνει ναός του Θεού εν Χριστώ δι' Αγίου Πνεύματος.

Ο Μέγας Βασίλειος γράφει εις τον Άγιον Γρηγόριον τον Θεολόγον ότι "τούτό εστι του Θεού ενοίκησις, το δια της μνήμης ενιδρυμένον έχει εν εαυτώ τον Θεόν. Ούτω γινόμεθα ναός Θεού, όταν μη φροντίσι γηΐνας το συνεχές της μνήμης διακόπτηται, όταν μη τοις απροσδοκήτοις πάθεσιν ο νούς εκταράττηται, αλλά πάντα αποφυγών ο φιλόθεος (νούς) επί Θεόν αναχωρή και εξελαύνων τα προσκαλούμενα ημάς εις κακίαν, τοις προς αρετήν επιτηδεύμασιν ενδιατρίβη". [37] Ο Μέγας Βασίλειος δεν λέγει εδώ ότι ένα άτομον γίνεται ναός του Θεού δια της διακοπής της απασχολήσεως του εαυτού του με τας γηΐνας φροντίδας, και να σκέπτεται με την λογικήν του αδιαλείπτως μόνον περί Θεού, αλλά εννοεί την μνήμην του Θεού, της νοεράς ενεργείας η οποία συνεχίζεται ταυτοχρόνως με την απασχόλησιν με τας καθημερινάς υποθέσεις και ειδικώς, όταν κάποιος υφίσταται ταλαιπωρίας.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο παραλήπτης αυτής της επιστολής, τονίζει ότι "Μνημονευτέον Θεού μάλλον ή αναπνευστέον, και ει οίόν τε τούτον ειπείν, μηδέ άλλο τι ή τούτο πρακτέον... ει δει και το Μωϋσέως ειπείν [38] κοιταζόμενον, διανιστάμενον, οδοιπορούντα, ό,τι ουν άλλο πράττοντα, και τη μνήμη τυπούσθαι προς καθαρότητα". [39]

Ο Άγιος Γρηγόριος επιμένει ότι το περί Θεού φιλοσοφείν επιτρέπεται μόνον εις εκείνους, οι οποίοι έχουν περάσει τας εξετάσεις και έχουν φθάσει εις την θεωρίαν και οι οποίοι έχουν προηγουμένως καθαρισθή εις την ψυχήν και εις το σώμα ή το ολιγώτερον καθαρίζονται, δηλαδή με τα ιδικά του λόγια εις εκείνους, οι οποίοι είναι "εξητασμένοι και διαβεβηκότες εν θεωρία και προ τούτων και ψυχήν και σώμα κεκαθαρμένοι ή καθαιρόμενοι, το μετριώτατον". [40]

Αυτή η κατάσταση της θεωρίας έχει τα δύο στάδια, τα οποία ήδη ανεφέραμε: α) τον συσχετισμόν του περιβάλλοντος κάποιου δια της αεννάου μνήμης του Θεού εις την καρδίαν και β) την όρασιν του περιβάλλοντος κάποιου, και του εαυτού του διαβρωμένου από την δόξαν του Θεού και με την ενοίκησιν της ανθρωπίνης φύσεως του Χριστού. Ο δοξασμός ή η θέωσις είναι δώρον του Θεού, το οποίον δεν ζητεί κάποιος, αλλά το δίδει ο Θεός εις τους φίλους Του, συμφώνως προς τας ανάγκας των και προς τας ανάγκας των άλλων.

Κατά την διάρκειαν αυτού του τελευταίου σταδίου της δόξης, η αδιάλειπτος προσευχή, η προφητεία και η γνώσις περί του Θεού (η Θεολογία) τελειώνουν, αφού αντικατασταθούν δια της οράσεως της δόξης του Θεού εν Χριστώ, οπότε μένει μόνον η αγάπη: "Προφητεία καταργηθήσονται... γλώσσαι παύσονται... γνώσις καταργηθήσεται... όταν έλθη το τέλειον...". [41] Αλλά "η αγάπη ουδέποτε εκπίπτει". [42] "Βλέπομεν γαρ άρτι δι' εσόπτρου εν αινίγματι, τότε δε πρόσωπον προς πρόσωπον, άρτι γινώσκω εκ μέρους, τότε δε επιγνώσομαι καθώς και επεγνώσθην". [43] Ο Απόστολος Παύλος ομιλεί εδώ περί μιας μελλοντικής εμπειρίας, την οποίαν ο ίδιος είχε ήδη "καθώς και επεγνώσθην".

Όταν με την σειράν του ο εν Χριστώ δοξασμός, δι' αυτής της συναντήσεως "πρόσωπον προς πρόσωπον" τελειώνει, τότε η νοερά προσευχή, η προφητεία και η γνώσις περί Θεού (Θεολογία) επανέρχονται. Ούτω και αν ακόμη όλα αυτά είχαν καταργηθή εις τον Παύλον, κατά την διάρκειαν της θεώσεώς του, αυτό επανήλθεν εις την προσευχήν δια του Πνεύματος, προφητείαν και γνώσιν, περιμένων την επανάληψιν της εμπειρίας ταύτης είτε εις την ενδιάμεσον είτε εις την τελικήν της μορφήν, κατά την γενικήν εμφάνισιν του Χριστού εν δόξη.

Ο δοξασμός προ της Πεντηκοστής ήτο προσωρινός και δεν εσυνεχίσθη μετά θάνατον. Τώρα η θέωσις εις το Σώμα του Χριστού είναι πάλι προσωρινή εμπειρία εντεύθεν του τάφου, αλλά μόνιμος εμπειρία των Αγίων εν Χριστώ μετά τον θάνατον των σωμάτων των. Ακόμη ο δοξασμός εις το Σώμα του Χριστού δεν περιορίζεται εις την καρδίαν, ούτε εκδηλούται μόνον εις το πρόσωπον, καθώς συνέβαινε με τους προφήτας, των οποίων η δόξα είχε καταργηθή, [44] αλλά τώρα επεκτείνεται εις ολόκληρον το σώμα εκείνων, οι οποίοι έχουν δοξασθή. Ούτω ακόμη και τα σώματα των Αγίων εκδηλώνουν τον μόνιμον δοξασμόν των κατόχων

των, με το να είναι αναφαιρέτως εμπνευσμένα δια του μονίμου δοξασμού των, έχοντας γίνει άγια λείψανα.

Κατά την διάρκεια του δοξασμού τα αδιάβλητα πάθη του σώματος, καθώς ύπνος, πείνα, δίψα, φόβος, θάνατος, κόπος, φθορά αναστέλλονται. Υπό άλλης απόψεως το μυαλό και το σώμα λειτουργούν κανονικά, άπαξ και κάποιος προσαρμοσθή να βλέπει τον εαυτόν του και το περιβάλλον του εμπειλημένα υπό της δόξης του Χριστού, η οποία είναι αμφότερα, και σκότος (γνόφος) και φως και τίποτε απ' αυτά, εφ' όσον δεν ομοιάζει με τίποτε κτιστόν. Τελείως διαφορετικώς του φωτισμού, η θέωσις δεν είναι γνώσις, διότι είναι υπεράνω της γνώσεως. ^[45] Ο πρώτος δοξασμός κάποιου εκπληρώνεται με την απώλεια της προσανατολισμού του, διότι αρχικώς βλέπει τις το άκτιστον, αλλά, όταν εγκλιματισθή αρχίζει να ξανά-βλέπει το κτιστόν του περιβάλλον εις αυτό το Φώς, το οποίον είναι η ημέρα του Κυρίου που δεν έχει τέλος. Ούτω, αν και η αδιάλειπτος προσευχή και η γνώσις περί του Θεού τερματίζονται, εν τούτοις η γνώσις και η εμπειρία του περιβάλλοντος του θεουμένου συνεχίζονται.

Δικαίωσις δια μόνης της πίστεως μόνον, είναι η διδασκαλία της Βίβλου. Αλλά αυτή η σώζουσα πίστις είναι η κατάσταση του φωτισμού της καρδιάς, καθώς την περιεγράψαμε μέχρι τώρα και η οποία μερικής φοράς καλείται ενδιάθετος πίστις: "Πάντες γαρ υιοί Θεού εστε δια της πίστεως εν Χριστώ Ιησού, όσοι γαρ εις Χριστόν εβαπτίσθητε, Χριστόν ενεδύσασθε" ^[46] "Ότι δε εστε υιοί, εξαπέστειλεν ο Θεός το Πνεύμα του υιού αυτού εις τας καρδιάς υμών κράζον, αββά ο Πατήρ, ώστε ουκέτι εί δούλος, αλλ' υιός, ει δε υιός, και κληρονόμος Θεού δια Χριστού". ^[47] Η υιότης, δικαίωσις και προσευχή του Αγίου Πνεύματος εις την καρδιαν είναι ταυτόσημος πραγματικότης. Δεν υπάρχει δικαίωσις δια νόμου ή δι' έργων, αλλά μόνον δια του Χριστού, ο Οποίος έδωκε τον νόμον. Ο νόμος δεν δίδει ζωήν. Μόνον ο Χριστός δίδει ζωήν: "Ει γαρ εδόθη νόμος ο δυνάμενος ζωοποιήσαι, όντως αν εκ νόμου ήν η δικαιοσύνη". ^[48] Είναι η πίστις, η οποία μορφούται εις εκείνους, οι οποίοι έχουν το δώρον της προσευχής δια του Αγίου Πνεύματος εις τας καρδιάς των, η οποία δίδει την βεβαίωσιν της αγάπης του Θεού εν Χριστώ και καταλήγει εις την αγάπην "ήτις ου ζητεί τα εαυτής". ^[49]

Αυτή η θεραπεία και μεταβολή της ανθρωπίνης προσωπικότητος εν σχέσει με την ανθρωπότητα γενικώς κάνει την διαφοράν μεταξύ

εκείνων, οι οποίοι θεραπεύονται και εκείνων, οι οποίοι δεν θεραπεύονται ακόμη, πολύ σαφή. Πίστις εις τον Χριστόν, χωρίς την υποβολήν εις θεραπείαν εν Χριστώ, δεν είναι πίστις δι' όλους. Εμπιστοσύνη εις τον ιατρόν τινος, χωρίς την υποβολήν εις την θεραπείαν την οποίαν ούτος του συνέστησε, θα ήτο ακριβώς το ίδιον είδος αντιφάσεως, ως προς την ορολογίαν.

Με σκοπόν ότι αυτή η θεραπεία ελαμβάνετο υπ' όψει σχετικώς με τον κόσμον γενικώς, θα ημπορούσε να τονισθή ότι εάν ο προφητικός Ιουδαϊσμός και ο διάδοχός του Χριστιανισμός ενεφανίζετο εις τον εικοστόν αιώνα, θα είχαν ίσως ταξινομηθή όχι ως θρησκείαι, αλλά ως ιατρικάί επιστήμαι παρόμοιαι προς την ψυχιατρικήν, με ευρυτέραν επίπτωσιν επί της κοινωνίας οφειλομένην εις την επιτυχίαν των να θεραπεύσουν εις ποικίλους βαθμούς την ασθένειαν των μερικώς λειτουργούντων ανθρωπίνων προσωπικοτήτων. Με κανένα τρόπον δεν ημπορούσαν αύται να συγχέωνται με θρησκείας, αι οποίαι δια ποικίλων μαγικών μεθόδων και τεχνασμάτων υπόσχονται την διαφυγήν από ένα δήθεν προβαλλόμενον υλικόν κόσμον του κακού ή ανυποστάτων φαινομένων εις ένα δήθεν προβαλλόμενον κόσμον ασφαλείας και ευδαιμονίας.

Μία άλλη πλευρά θεωρήσεως αυτού είναι να συγκεντρωθώμεν ολίγον περισσότερο εις τας συνεπείας της βιβλικής και πατερικής αντιλήψεως περί του παραδείσου και της κολάσεως. Ο ίδιος ο Θεός είναι και τα δύο, και παράδεισος και κόλασις, αμοιβή και τιμωρία. Όλοι οι άνθρωποι εδημιουργήθησαν δια να βλέπουν ακαταπαύστως τον Θεόν εν τη ακτίστω δόξη του Χριστού. Εάν ο Θεός θα είναι δια τον κάθε άνθρωπον παράδεισος ή κόλασις, αμοιβή ή τιμωρία, εξαρτάται από την ανταπόκρισιν του ανθρώπου εις την αγάπην του Θεού εν Χριστώ και εις την αποδοχήν του της συνταγής δια μεταβολήν της ιδιοτελούς και εγωκεντρικής του αγάπης εις την θεοειδή αγάπην, "ήτις ου ζητεί τα εαυτής".

Με αυτό εννοείται ότι καμμία θρησκεία ή εκκλησία δεν ημπορεί να διεκδικήση δια τον εαυτόν της το δικαίωμα να αποφασίση ποιός πηγαίνει εις τον παράδεισον και ποιός πηγαίνει εις την κόλασιν, αφού όλοι ενωρίτερα ή αργότερα θα ίδουν την δόξαν του Θεού εν Χριστώ είτε ως φως είτε ως πυρ καταναλίσκον. Η αληθής ζωή εν Χριστώ είναι μία τέτοια προετοιμασία δια της καθάρσεως και του φωτισμού της καρδίας, ώστε αυτή η θέα να είναι παράδεισος και όχι κόλασις. Η αρχική ευθύνη εκείνων εις το στάδιον του φωτισμού είναι να φωτίσουν άλλους, ούτως

ώστε δια της ανιδιοτελούς και ουχί χρησιμοθηρικής αγάπης να ζουν και να εργάζονται μαζί εις την κοινωνίαν και συγχρόνως να προετοιμάζουν εαυτούς και αλλήλους δια την αιωνίαν εμπειρίαν, την οποίαν καθείς θα έχη.

Την στιγμήν κατά την οποίαν κάποιος διαχωρίζει τον παράδεισον και την κόλασιν και φαντάζεται ότι αι καταστάσεις αύται είναι διαφορετικά μέρη, ή ότι η κόλασις είναι στέρησις της θέας του Θεού, τότε ούτος αυτομάτως εισάγει μαγικάς απόψεις εις την βιβλικήν αντίληψιν της θεραπείας. Ούτω η θέα του Θεού γίνεται παράδεισος δια όλους οι οποίοι δια του ενός ή άλλου τρόπου κερδίζουν αυτό το στάδιον. Η μαγεία αύτη ημπορεί να λάβη την μορφήν του προορισμού, της σωτηρίας δια μόνης της πίστεως, ή δια καλών έργων επίσης, ή δια μετοχής εις τα μυστήρια και ιερατικάς αφέσεις αμαρτιών ή δια συνδυασμού όλων αυτών. Αύται αι παραλλαγαί της παραδόσεως μετακινούν απαραλλάκτως την ανάγκην αλλαγής από τον άνθρωπον εις τον Θεόν, του οποίου η σώζουσα στάσις δια τον άνθρωπον προσδιορίζεται δια μιας δουλικής υπακοής εις το θέλημά Του. Ούτοι δεν γνωρίζουν ότι ο Θεός αγαπά όλα τα δημιουργήματά Του αδιακρίτως (περιλαμβανομένου και του ιδίου του διαβόλου) με την ιδίαν αγάπην, ότι ο Θεός ήτο και είναι πάντοτε φίλος των ανθρωπων και ότι είναι ο άνθρωπος και όχι ο Θεός, ο οποίος έχει ανάγκην συμφιλίωσης, δηλαδή θεραπείας του κακώς λειτουργούντος μέρους της προσωπικότητός του.

4). Το Σώμα του Χριστού.

Ότι ο Χριστός ήλθε με το Άγιον Πνεύμα και τον Πατέρα μετά την Ανάστασίν Του, την Ανάληψιν και την επιστροφήν του να ενοικήση εις τους πιστούς, είναι μία βασική προϋπόθεσις και του Αποστόλου Παύλου και του Αποστόλου και Ευαγγελιστού Ιωάννου. Με την δεδομένην σχέσιν του Αποστόλου Λουκά προς τον Παύλον, το γεγονός της Πεντηκοστής το αναφερόμενον υπό του Λουκά πολύ πιθανώς έχει μίαν Παύλειον εκκλησιολογικήν βάσιν. Εν τούτοις, από μίαν σπουδαίαν άποψιν, δηλαδή σχετικώς με το φαινόμενον της γλωσσολαλίας, ο Λουκάς πράγματι έχει γίνει το κλειδί εις τον Παύλον αντί του αντιθέτου.

Θα έπρεπε να σημειωθή ότι αι επιστολαί του Αποστόλου Παύλου απευθύνονται εις τους ήδη μνημένους εις τα μυστήρια της Εκκλησίας. Το Ευαγγέλιον του Ιωάννου είναι έν βιβλίον κατηχήσεως μετά το Βάπτισμα προωρισμένον δι' εκείνους, οι οποίοι έχουν ήδη το Άγιον Πνεύμα. Αλλά το

Ευαγγέλιον του Λουκά, εν τούτοις, ως αυτά του Μάρκου και του Ματθαίου είναι κατήχησις προ του βαπτίσματος και αι Πράξεις των Απόστολων προορίζονται δια ακροατήριον όχι μνημένον εις την εσωτερικήν ζωήν του Χριστού. Εν τούτοις, αφού ο Λουκάς ήτο μαθητής και ακόλουθος του Παύλου, τα γραπτά του προυποθέτουν και αντανακλούν αυτήν την εσωτερικήν ζωήν εν Χριστώ.

Δια τον Ευαγγελιστήν Ιωάννην η έλευσις του Αγίου Πνεύματος είναι η εκπλήρωσις της υποσχέσεως του Χριστού ότι θα ετοιμάση ένα τόπον εκεί, όπου κατά την επιστροφήν Του, θα παραλάβη τους μαθητάς Του μεθ' Εαυτού, ούτως ώστε να είναι και αυτοί όπου είναι Αυτός. ^[50] Με την μεσιτείαν του Χριστού ο Πατήρ θα δώση εις τους μαθητάς Αυτού άλλον Παράκλητον, τον οποίον αυτοί γνωρίζουν, διότι ενοικεί εις αυτούς και θα είναι μέσα τους. ^[51] "Εν εκείνη τη ημέρα" θα γνωρίσουν οι μαθηταί ότι ο Χριστός είναι "εν τω Πατρί" και αυτοί είναι "εν τω Χριστώ" και Ούτος είναι "εν αυτοίς". ^[52] Αυτοί βλέπουν τον Χριστόν, διότι ζη και θα ζήσουν. ^[53] Ο Χριστός θα εμφανίζηται εις εκείνον, ο οποίος Τον αγαπά. ^[54] Ο Χριστός και ο Πατήρ Του θα έλθουν και θα ενοικήσουν εν αυτώ. ^[55] Όταν έλθη το Άγιον Πνεύμα, θα διδάξη αυτούς πάντα και θα τους υπενθυμίση κάθε τι, το οποίον Ούτος είπεν εις αυτούς. ^[56] Όταν το Πνεύμα της αληθείας έλθη, το οποίον θα αποστείλη ο Πατήρ δια του Χριστού, θα μαρτυρήση περί του Χριστού και οι μαθηταί θα μαρτυρήσουν, διότι αυτοί είναι με τον Χριστόν από την αρχήν. ^[57] Όταν το Πνεύμα της αληθείας έλθη θα οδηγήση τους μαθητάς "εις πάσαν την αλήθειαν", διότι Τούτο δεν θα ομιλήση "αφ' Εαυτού, αλλ' όσα αν ακούση λαλήσει και τα ερχόμενα αναγγελλεί" εις τους μαθητάς. Τούτο θα δοξάση τον Χριστόν, διότι θα λάβη από Αυτόν αυτά, τα οποία θα αναγγείλη εις τους μαθητάς Του. Ο Χριστός είπεν ότι "πάντα όσα έχει ο Πατήρ" είναι ιδικά Του. Δια τούτο το Πνεύμα της Αληθείας θα λάβη από Αυτόν και θα αναγγείλη εις τους μαθητάς. Έπειτα ο Χριστός επαναλαμβάνει ότι "μικρόν και ου θεωρείτέ με και πάλιν μικρόν και όψεσθέ με". ^[58] Μετά φθάνει εις το τελικόν σημείον των κεφαλαίων 14-17: "Πάτερ, ούς δέδωκάς μοι, θέλω ίνα όπου ειμί εγώ κακείνοι ώσι μετ' εμού, ίνα θεωρώσι την δόξαν την εμήν ήν δέδωκάς μοι, ότι ηγάπησάς με προ καταβολής κόσμου". ^[59]

Δια τον Ιωάννην η Ανάληψις της ανθρωπίνης φύσεως του Χριστού είναι μία απολύτως προϋπόθεσις δια την εκ μέρους του Χριστού αποστολήν του Αγίου Πνεύματος, ως είναι εμφανώς δια τον Λουκάν και

κατ' επέκτασιν δια τον Παύλον: "Νύν δε υπάγω προς τον πέμψαντά με... συμφέρει υμίν ίνα εγώ απέλθω, εάν γαρ εγώ μη απέλθω, ο παράκλητος ουκ ελεύσεται προς υμάς, εάν δε πορευθώ, πέμψω αυτόν προς υμάς". [60] Ότι ο Ιωάννης δεν συγχέει τας μετά την Ανάστασιν εμφανίσεις του Χριστού με την επάνοδόν Του εν Αγίω Πνεύματι κατά την Πεντηκοστήν, είναι σαφές από το ότι αναφέρει τα λόγια του Χριστού εις την Μαρίαν την Μαγδαληνήν: "Μη μου άπτου, ούπω γαρ αναβέβηκα προς τον Πατέρα μου". [61] Αλλά εις τας επομένας αναφερομένας εμφανίσεις ο Χριστός είπεν εις τον Θωμάν τον Δίδυμον να βάλη την χείραν του εις την πλευράν Του. Ο Θωμάς είσπευσεν, μάλλον βλέπων παρά ψηλαφών: "ότι εώρακάς με πεπίστευκας"; [62]

Ο τόπος της κοινής κατοικίας αυτού, ο οποίος αγαπά τον Πατέρα εν Χριστώ είναι η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού, ο Ναός του Λόγου κατά φύσιν και της φυσικής Του δόξης, την οποίαν ο Χριστός ως Λόγος έλαβεν από τον Πατέρα και κατά φύσιν μετέχει με το Άγιον Πνεύμα. Με το να γίνη κάποιος μέλος του Σώματος του Χριστού, γίνεται ναός του Θεού και ταυτοχρόνως μένει εν τω Θεώ, ως εις τον ναόν Του. Η Πεντηκοστή είναι τα γενέθλια της Εκκλησίας, διότι η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού είναι παρούσα και κατά χάριν ηνωμένη με κάθε μέλος του Σώματος Αυτού, όχι ως μέρος του Χριστού εις καθένα, αλλά κατά χάριν ολόκληρος ο Χριστός είναι εις κάθε μέλος. Ο Χριστός απήλθεν, ώστε ώφειλε να επιστρέψη εν Αγίω Πνεύματι δια μιας νέας παρουσίας της ανθρωπίνης φύσεώς Του, η οποία ως η άκτιστος δόξα του Θεού, μερίζεται αμερίστως μεταξύ πολλών πιστών, ούτως ώστε ο Χριστός είναι παρών εντός και ηνωμένος κατά χάριν εις καθένα εκ των μελών του Σώματός Του. Ταυτοχρόνως το Σώμα του Χριστού παραμένει Ένα, ούτως ώστε τα μέλη Του είναι ένα με κάθε άλλο εν τη δόξη και βασιλεία της Αγίας Τριάδος.

Συμφώνως προς τας Πράξεις των Αποστόλων ο Χριστός είπεν εις τους μαθητάς Του προ της Αναλήψεώς Του, ότι μετ' ολίγον θα εβαπτίζοντο εν Αγίω Πνεύματι. [63] Κατά την Πεντηκοστήν "ώφθησαν αυτοίς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ωσει πυρός, εκάθισέ τε εφ' ένα έκαστον αυτών, και επλήσθησαν άπαντες Πνεύματος, Αγίου, και ήρξαντο λαλείν ετέραις γλώσσαις καθώς το Πνεύμα εδίδου αυτοίς αποφθέγγεσθαι". [64] Εν όψει της συνδέσεως του Ιωάννου περί της ελεύσεως του Αγίου Πνεύματος με την επανεμφάνισιν του Χριστού εις τους μαθητάς Του, καθώς είδαμε, και τας πραγματικάς εμφανίσεις του Χριστού μετά την Πεντηκοστήν, π.χ. εις

τον Στέφανον (Πράξ. 7, 55-56) και εις τον Παύλον (Πράξ. 9,3 κ. ε. 22,6 κ. ε. 17 κ. ε.) υπάρχει κάποια βάσις να δεχθώμεν την δυνατότητα ή ακόμη και την πιθανότητα ότι το χωρίον των Πράξεων 1,11 θα ημπορούσε να ληφθή ως εκπληρούμενον δια του χωρίου των Πράξεων 2, 1 κ.ε. Καθ' όν χρόνον ο Χριστός ανελαμβάνετο "ιδού δύο άνδρες παρειστήκεισαν αυτοίς εν εσθήτι λευκή" λέγοντας εις τους Αποστόλους ότι ο Χριστός "ελεύσεται, όν τρόπον εθεάσασθε αυτόν πορευόμενον εις τον ουρανόν".

Εν πάση περιπτώσει, το "λαλείν ετέραις γλώσσαις" και το "απόφθέγγεσθαι" δεν πρέπει να συγχέωνται. Το "αποφθέγγεσθαι" εις το χωρίον των Πράξεων 2,4 σημαίνει "προφητεύειν", καθώς είναι σαφές από όλην την ομιλίαν του Αποστόλου Πέτρου εις το χωρίον των Πράξεων 2,14 κ. ε. Κάποιος λαμβάνει πρώτα το χάρισμα της γλωσσολαλίας εις την καρδίαν και έπειτα εμπνέεται εις το μυαλό να κατανοή τους προφήτας και τον Χριστόν, με σκοπόν να προφητεύη. Αυταί αι διακρίσεις είναι καθαρά εις τον Απόστολον Παύλον και θα ήτο απίθανον να μην ήτο ο Λουκάς έμπειρος με αυτάς. Άπαξ ο άνθρωπος λάβη την δωρεάν της γλωσσολαλίας, τότε το Πνεύμα ημπορεί ή όχι να δημιουργήση τοιαύτας κατάστασεις, καθώς εις το χωρίον των Πράξεων 2, 6-13.

Εν πάση περιπτώσει, το βάπτισμα εν Πνεύματι είναι ταυτόν με την λήψιν της δωρεάς της γλωσσολαλίας και είναι σαφώς διακρινόμενον από το βάπτισμα εν ύδατι. Ο Παύλος πρώτα εδοξάσθη εις το όραμά του με τον Χριστόν εν δόξη και έπειτα εβαπτίσθη. ^[65] Πότε έλαβε την δωρεάν των γλωσσών δεν καταγράφει αν και κατεγράφη ότι το κατείχε. Οι δώδεκα μαθηταί του Απολλώ, οι οποίοι είχαν λάβει το βάπτισμα μετανοίας του Ιωάννου, "εβαπτίσθησαν εις το όνομα του Κυρίου Ιησού. Και επιθέντος αυτοίς του Παύλου τας χείρας ήλθε το Πνεύμα το Άγιον επ' αυτούς, ελάλουν, τε γλώσσαις και προεφήτεουν". ^[66] Εις την περίπτωσιν του εκατοντάρχου Κορνηλίου και της ακολουθίας του, αυτοί πρώτον εβαπτίσθησαν εν Πνεύματι, αφού έλαβον την δωρεάν των γλωσσών δια ή ενδοξασμώ και έπειτα εβαπτίσθησαν δι' ύδατος, οπότε ο Πέτρος ούτω δεν ημπορούσε πλέον να αντιδράση: "Ετι λαλούντος του Πέτρου τα ρήματα ταύτα επέπεσε το Πνεύμα το Άγιον επί πάντας τους ακούοντας τον λόγον. Και εξέστησαν οι εκ περιτομής πιστοί όσοι συνήλθον τω Πέτρω, ότι και επί τα έθνη η δωρεά του Αγίου Πνεύματος εκκέχυται, ήκουον γαρ αυτών λαλούντων γλώσσαις και μεγαλυνόντων τον Θεόν. Τότε απεκρίθη ο Πέτρος, μήτι το ύδωρ κωλύσαι δύναται τις του μη βαπτισθήναι τούτους,

οίτινες το Πνεύμα το Άγιον έλαβον καθώς και ημείς;". [67] Εις την απολογία του δι' αυτό που έκανεν ο Πέτρος ανακαλεί εις την μνήμην του τί είπεν ο Χριστός προ της Αναλήψεώς Του περί λήψεως βαπτίσματος εν Αγίω Πνεύματι (Πράξ. 1,5) και καταλήγει, "ει ουν την ίσην δωρεάν έδωκεν αυτοίς ο Θεός ως και ημίν... εγώ δε τί ήμην δυνατός κωλύσαι τον Θεόν;". [68] Η ελληνική λέξις "ίση" εις το κείμενον σημαίνει ότι η δωρεά, η ληφθείσα εδώ, δεν είναι μόνον η ίδια, καθώς της Πεντηκοστής, αλλά επίσης, ίση. Είναι αυτή η ιδέα της ισότητος η οποία κείται εις τον πυρήνα των προβλημάτων εις την Κόρινθον, όπου πολλοί με μόνην την δωρεάν των γλωσσών είστευαν τους εαυτούς των ότι είναι ίσοι με τους άλλους, χωρίς να αντιλαμβάνωνται ότι αυτό συμβαίνει έτσι μόνον, όταν αι γλώσσαι προηγούνται ή έπονται δια δοξασμού, αφού κατά την διάρκειαν της θέας του Θεού όλα τα χαρίσματα καταργούνται εκτός της αγάπης.

Αυτό το βάπτισμα εν Πνεύματι, το οποίον καταλήγει εις την δωρεάν των γλωσσών και το οποίον κανονικώς συνοδεύεται με το χάρισμα της προφητείας, είναι προφανώς η αρχή του χρίσματος, του μυστηρίου δια του οποίου κάποιος γίνεται μέλος του Σώματος του Χριστού και ναός του Θεού. Δια τον Απόστολον Παύλον η δωρεά των γλωσσών φαίνεται να είναι η ελαχίστη προϋπόθεσις δια να γίνη κανείς μέλος του Σώματος του Χριστού. Είναι η βάση όχι μόνο της προφητείας, αλλά όλων των χαρισμάτων. Μετά από αυτούς οι οποίοι ομιλούν γλώσσας είναι οι ιδιώται και οι άπιστοι. Αυτοί δεν είναι ούτε μέλη του Σώματος του Χριστού, ούτε χαρισματούχοι. Οι ιδιώτες έχουν ένα ειδικόν τόπον εις την εκκλησίαν και λέγουν αμήν εις τας καταλλήλους στιγμάς κατά την διάρκειαν των προσευχών. [69] Το γεγονός ότι αυτοί λέγουν αμήν εις τας ευχαριστιακάς προσευχάς σημαίνει ότι αυτοί ήσαν πιθανώς βαπτισμένοι δι' ύδατος και περίμεναν την έλευσιν του Αγίου Πνεύματος εις την καρδίαν των, δηλαδή την δωρεάν των γλωσσών, και ημπορούσαν να συμμετάσχουν εις την ευχαριστιακήν κοινωνίαν, ως είχαν κάνει οι απόστολοι επίσης προ της Πεντηκοστής. Αυτοί προφανώς ήσαν οι βαπτισμένοι λαϊκοί της αποστολικής κοινότητος.

Οι άπιστοι είναι προφανώς κατηχούμενοι ειδωλολατρικής προελεύσεως, οι οποίοι δεν ημπορούν να τύχουν μεταχειρίσεως ως Ιουδαίοι. Οι Ιουδαίοι εθεωρούντο ακόμη ως πιστοί, εφ' όσον δεν απέρριπτον πλέον εντελώς τον Ενανθρωπήσαντα Κύριον της Δόξης.

Αυτοί με τα χαρίσματα εις το χωρίον Α' Κορ. 12,4-10 (εις τα οποία χαρίσματα συμπεριλαμβάνονται αι "διακονίαι" και τα "ενεργήματα" απαριθμούμενα εις αυτό, καθώς είναι σαφές εις το χωρίον Α' Κορ. 12,28-31) και αυτοί με τα χαρίσματα εις αυτούς τους τελευταίους στίχους, είναι όλοι μέλη του κλήρου καταγεγραμμένοι συμφώνως προς τας πνευματικές των δωρεάς, αλλά όχι αυστηρώς με την λειτουργικήν των δραστηριότητα ή χειροτονίαν. Ούτοι εκλήθησαν κατ' ευθείαν υπό του Θεού, ο Οποίος δίδει την δωρεάν της προσευχής δια γλώσσης, μετά από κατάλληλον προετοιμασίαν υπό πνευματικού πατρός. Ο Παύλος λέγει ότι οι Κορίνθιοι ημπορεί να έχουν πολλούς διδασκάλους εν Χριστώ, αλλ' όχι πολλούς πατέρας: "Εν γαρ Χριστώ Ιησού δια του Ευαγγελίου εγώ υμάς εγέννησα". [70] Εν τούτοις, ο Παύλος ευχαριστεί τον Θεόν, διότι δεν εβάπτισε κανένα από τους Κορινθίους εκτός ολίγων. [71] Τούτο σημαίνει ότι ο Παύλος εγέννησεν αυτούς εις την περιοχήν των χαρισμάτων, εκ των οποίων το θεμέλιον είναι να ομιλή τις ή να προσεύχηται εν γλώσσαις. Με άλλα λόγια, τα χαρίσματα είναι καρποί του βαπτίσματος εν Αγίω Πνεύματι και σημείον ότι έχει γίνει κάποιος μέλος του Σώματος του Χριστού. "Και γαρ εν ενί Πνεύματι ημείς πάντες εις έν σώμα εβαπτίσθημεν... Και πάντες εις έν Πνεύμα εποτίσθημεν". [72] Αυτό είναι εμφανώς το βάπτισμα του Αγίου Πνεύματος. Από όλα, όσα έπονται, το Σώμα του Χριστού περιλαμβάνει μόνον εκείνους, οι οποίοι εβαπτίσθησαν ούτως.

Καθώς εις τας Πράξεις, ούτω εις τον Παύλον, ομιλών εν γλώσσαις είναι έν βασικόν σημείον του ότι εβαπτίσθη κάποιος εν Αγίω Πνεύματι. Αλλά, εις το χωρίον Α' Κορ. 12, 10 και 12, 28, 30, το "γέννη γλωσσών" εκ πρώτης όψεως φαίνεται να είναι χωρισμένον από τα υψηλότερα χαρίσματα, δίδων την εντύπωσιν ότι η Εκκλησία ημπορεί να ενεργή χωρίς αυτά. Εν τούτοις, το κείμενον "μή πάντες γλώσσαις λαλούσι" [73] δεν αναφέρεται εις τους υψηλότερον χαρισματούχους, αλλά μάλλον ότι "οι ιδιώται" και "οι άπιστοι" δεν ομιλούν γλώσσαις, καθώς είναι σαφές εις το χωρίον Α' Κορ. 14, 16, 23, 24. Όταν ο Παύλος αριθμή αυτούς, τους οποίους έθεσεν ο Θεός εις την Εκκλησίαν, ούτος αρχίζει με τους Αποστόλους εις την πρώτην θέσιν και τελειώνη με τα "γέννη γλωσσών" εις την τελευταίαν θέσιν. [74] Οι "ιδιώται" δεν περιλαμβάνονται ούτε εδώ, ούτε εις την τάξιν της Εκκλησίας εις το χωρίον Α Κορ. 14, 26 κ.ε. Ο λόγος δι' αυτό είναι ότι αυτοί δεν έχουν ακόμη την δωρεάν του Αγίου

Πνεύματος να προσεύχωνται αδιαλείπτως εν αυτοίς και επομένως δεν έχουν τοποθετηθή υπό του Θεού εις το Σώμα του Χριστού.

Ότι τα υψηλότερα χαρίσματα περιλαμβάνουν τα χαμηλότερα, αλλά όχι τα χαμηλότερα τα υψηλότερα, είναι σαφές από ό,τι ο Απόστολος Παύλος λέγει περί εαυτού: "Ευχαριστώ τω Θεώ μου πάντων υμών μάλλον γλώσσαις λαλών, αλλ' εν εκκλησία θέλω πέντε λόγους δια του νοός μου λαλήσαι, ίνα και άλλους κατηχήσω ή μυρίους λόγους εν γλώσση". [75] Με αυτό δεν εννοείται ότι ο Απόστολος Παύλος δεν προσεύχεται εις την εκκλησίαν εν γλώσση δηλαδή εν Πνεύματι, αλλά ότι εις την εκκλησίαν αυτός ήτο υποχρεωμένος να προσεύχηται επίσης με την διάνοιαν, δια την οικοδομήν των άλλων: "Προσεύξομαι τω πνεύματι, προσεύξομαι δε και τω νοϊ". [76]

Μετά τα "γένη γλωσσών" ο Απόστολος Παύλος προφανώς εννοεί προσευχή, απαγγελία ψαλμών και ψαλμωδία πνευματικών ύμνων και ωδών. [77] Ούτω μερικοί έχουν "γένη γλωσσών" και άλλοι έχουν επί πλέον "ερμηνείαν γλωσσών". [78] "Ζηλούτε δε τα πνευματικά, μάλλον δε ίνα προφητεύητε... θέλω δε πάντας υμάς λαλείν γλώσσαις, μάλλον δε ίνα προφητεύητε, μείζων γαρ ο προφητεύων ή ο λαλών γλώσσαις, εκτός ει μη διερμηνεύη, ίνα η εκκλησία οικοδομήν λάβη". [79] Καθώς εις τας Πράξεις, ούτω και εδώ η προφητεία υπάρχει εξ αιτίας της δωρεάς των γλωσσών, αλλά αυτό το τελευταίον δεν ημπορεί πάντα να οδηγήση εις την προφητείαν. Δεν υπάρχει ένδειξις ότι ο Κορνήλιος και οι ακόλουθοί του προεφήτευαν, αν και ελάλουν γλώσσαις ως αποτέλεσμα του δοξασμού των.

Όταν ο Απόστολος Παύλος λέγη [80] "θέλω δε πάντας υμάς λαλείν γλώσσαις, μάλλον δε ίνα προφητεύητε, μείζων γαρ ο προφητεύων ή ο λαλών γλώσσαις, εκτός ει μη διερμηνεύει, ίνα η εκκλησία οικοδομήν λάβη" [81] εννοεί ότι αυτός, ο οποίος μόνον "λαλεί γλώσσαις", πρέπει να μάθη να διερμηνεύη τους ψαλμούς και τας προσευχάς εν τη καρδία του, δηλαδή να τα μεταφέρη εις την διάνοιάν του δια να εισακουσθούν. "Διόπερ ο λαλών γλώσση προσευχέσθω ίνα διερμηνεύη, εάν γαρ προσεύχωμαι γλώσση, το πνεύμά μου προσεύχεται, ο δε νοός μου άκαρπός εστι. τί ουν εστι; προσεύξομαι τω πνεύματι, προσεύξομαι δε και τω νοϊ, ψαλώ τω πνεύματι, ψαλώ δε και τω νοϊ. επειεί εάν ευλογήσης τω πνεύματι, ο αναπληρών τον τόπον του ιδιώτου πώς ερεί το αμήν επί τη ευχαριστία; επειδή τί λέγεις ουκ είδε, συ μεν γαρ καλώς ευχαριστείς, αλλ'

ο έτερος ουκ οικοδομείται. ευχαριστώ τω Θεώ μου πάντων υμών μάλλον γλώσσαις λαλών, αλλ' εν τη εκκλησία θέλω πέντε λόγους δια του νοός μου λαλήσαι, ίνα και άλλους κατηγήσω ή μυρίους λόγους εν γλώσση". [82] Ο Παύλος ουδέποτε λέγει ότι κάποιος διερμηνεύει αυτό το οποίον ο άλλος "λαλεί γλώσσαις". Διερμηνεύει κανείς αυτά, τα οποία ο ίδιος "λαλεί γλώσσαις" εν τη καρδία του. Επομένως το Α' Κορ. 14, 27-28 σημαίνει "είτε γλώσση τις λαλεί, κατά δύο ή το πλείστον τρεις, και ανά μέρος, και εις διερμηνευέτω, εάν δε μη ή διερμηνευτής, σιγάτω εν εκκλησία, εαυτώ δε λαλείτω και τω Θεώ". Ο διερμηνεύς είναι σαφώς εκείνος, ο οποίος έχει την χάριν να μεταφέρει την προσευχήν του πνεύματός του, εν τη καρδία εις την διάνοιάν του δια να γίνη ακουστή δια την οικοδομήν των άλλων.

Ο Απόστολος Παύλος ελυπήθη, διότι μία ομάς Κορινθίων χαρισματούχων είχε προφανώς πείσει τους άλλους να κάνουν την ομαδικήν λατρείαν της καρδίας, χωρίς να μεταφέρουν την προσευχήν του Αγίου Πνεύματος δια της λογικής, ώστε να μην ακούσουν και οι άλλοι. Δια τον Παύλον αυτό είναι καλόν: "σύ μεν γαρ καλώς ευχαριστείς, αλλ' ο έτερος ουκ οικοδομείται". [83] "Επί εάν ευλογήσης τω πνεύματι, ο αναπληρών τον τόπον του ιδιώτου πώς ερεί το αμήν επί τη σή ευχαριστία; επειδή τί λέγεις ουκ οίδε,". [84] Είναι φανερόν ότι να προσεύχεται εν γλώσση ή δια του Πνεύματος είναι όροι εναλλασσόμενοι.

Ο Απόστολος Παύλος συζητεί δια τα είδη των φωνών που υπάρχουν εις τον κόσμον, τόσον των αψύχων αντικειμένων ως των αυλών, αρπών και σαλπίγγων, όσον και των ανθρωπίνων. Ότι ο Παύλος ομιλεί δια φωνάς καθ' εαυτάς αι οποίαι παράγονται και όχι περί συγχεομένων και μη αντιληπτών φωνών, φαίνεται καθαρά από τον όρον "άδηλον φωνήν" εις το Α' Κορ. 14, 8, το οποίον σημαίνει αφανής ή φωνή που δεν ακούεται. Εις το 14, 9 ο Παύλος ομιλεί δια την αδυναμίαν της κατανοήσεως του λόγου, εκτός εάν μεταδίδεται με λέξεις σχηματιζόμενος δια της γλώσσης. Τότε συνεχίζει λέγων, "τοσαύτα ει τύχοι γένη φωνών εστιν εν κόσμω και ουδέν αυτών άφωνον, εάν ουν μη ειδώ την δύναμιν της φωνής, έσομαι τω λαλούντι βάρβαρος και ο λαλών εν εμοί βάρβαρος". [85]

Φαίνεται καθαρά ότι το κεφάλαιον 14 της Α' Κορ. δεν αντιλέγει εις κανένα σημείον με εκείνο, το οποίον κυριολεκτικώς ετέθη εξ αρχής ως αντικείμενον συζητήσεως: "Ο γαρ λαλών γλώσση ουκ ανθρωποις λαλεί, αλλά τω Θεώ, ουδείς γαρ ακούει, πνεύματι δε λαλεί μυστήρια". [86] "Νυνί

δέ, αδελφοί, εάν έλθω προς υμάς γλώσσαις λαλών, τί υμάς ωφελήσω, εάν μη υμίν λαλήσω...". [87]

Τούτο το γεγονός ότι ωρισμένοι Κορίνθιοι ωμίλουν εν γλώσσαις, αλλ' ούτε διερμύνουν ούτε επροφήτευον, θα ήτο οριστική απόδειξις ότι τούτο, δηλαδή το "γλωσσολαλείν" δεν ήτο το "αποφθέγγεσθαι" των Πράξεων 2, 1 κ.ε. Από το άλλο μέρος, ο Παύλος δεν κάνει τον παραμικρόν υπαινιγμόν δια να κατανοήσουν ο εις τον άλλον. Φαίνεται ότι μόνον οι ιδιώται και οι άπιστοι δεν ημπορούσαν να συμμετάσχουν εις ό,τι συνέβαινε. Εν τούτοις, όταν όλο το σώμα των χαρισματούχων ένασχολήται με την προφητείαν, τότε αμφότεροι, και οι ιδιώται και οι άπιστοι, συνειδητοποιούν ότι "τά κρυπτά της καρδιάς των φανερά γίνεται, ελεγχόμενοι και ανακρινόμενοι υπό πάντων". [88] Αυτή είναι η διάγνωσις, δια την οποίαν ωμιλήσαμεν εις το τελευταίον κεφάλαιον. Αυτοί απέκτων την πεποίθησιν ότι οι προφήται αληθώς είχαν τον Θεόν εντός των. Η τελική εμπιστοσύνη και υποταγή εις την θεραπείαν αυτών των πνευματικών Πατέρων, οδηγεί εις την υιοθεσίαν των εν Πνεύματι και εις ένωσιν με το Σώμα του Χριστού, δηλαδή εις την υποδοχήν του χαρίσματος των γλωσσών.

Ούτως, η διάγνωσις της πνευματικής ασθενείας της καρδιάς ενός εκ των θεραπευτών με το χάρισμα της διακρίσεως των πνευμάτων [89] είναι η πλέον βασική προϋπόθεσις της αποκτήσεως της θεραπευτικής προσευχής του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδιά η οποία μόνη δίδει την κατανόησιν εκείνων των πραγμάτων, τα οποία αναφέρονται εις τον Χριστόν και εις το Σώμα Αυτού, δηλαδή την Εκκλησίαν. Αυτό είναι διατί "αι γλώσσαι εις σημείον εισιν ου τοις πιστεύουσι, αλλά τοις απίστοις, η δε προφητεία ου τοις απίστοις, αλλά τοις πιστεύουσιν". [90] Με άλλα λόγια, αι γλώσσαι δεν είναι σημείον δι' εκείνους, οι οποίοι έχουν το χάρισμα της εσωτερικής προσευχής εν τη καρδιά των, εφ' όσον έχουν το χάρισμα των γλωσσών, αλλά εκείνων, οι οποίοι δεν έχουν αυτό το χάρισμα. Η προφητεία, από το άλλο μέρος, είναι σημείον όχι δι' όσους δεν έχουν αυτήν την πίστιν, εφ' όσον δεν έχουν το χάρισμα των γλωσσών, το οποίον κάνει δυνατή και την προφητείαν και την κατανόησιν της, αλλά δι' εκείνους, οι οποίοι έχουν πίστιν, εφ' όσον έχοντες αυτό το χάρισμα των γλωσσών κατανοούν την προφητείαν. Ούτως πρέπει να αρχίση κάποιος με την εξωτερικήν πίστιν της αποχής της αυθεντίας ή της ικανότητος του θεραπευτού. Να παραμείνη εις την κατάστασιν της προσευχής και

απαγγελίας των ψαλμών εν τη καρδία, χωρίς να προοδεύση τουλάχιστον εις την διερμηνείαν, η οποία εποικοδομεί τους άλλους, είναι ανακοπή προόδου της πνευματικής αυξήσως και δεν θα οδηγήση εις την αγάπην, "ήτις ου ζητεί τα εαυτής". "Δια τούτο εν υμίν πολλοί ασθενείς και άρρωστοι και κοιμώνται ικανοί". [91]

Η γλωσσολαλία δεν είναι φαινόμενον ιδιάζον εις την Κόρινθον. Ο Απόστολος Παύλος ομιλεί εις τους Ρωμαίους περί της "λογικής λατρείας" και περί της μεταμορφώσεως δια της ανανεώσεως του νοός. [92] Αυτό είναι δυνατόν δια της απελευθερώσεως του νοός από τον νόμον, ο οποίος κατοικεί εις τα μέλη τινός, και πολεμεί εναντίον του νόμου, τον οποίον απεδέχθη δια του νοός και αιχμαλωτίζει αυτόν (τόν άνθρωπον) εις το νόμον της αμαρτίας. [93] "Αυτός εγώ τω μεν νοϊ δουλεύω νόμω Θεού, τη δε σαρκί νόμω αμαρτίας. Ουδέν άρα νυν κατάκριμα τοις εν Χριστώ Ιησού μη κατά σάρκα περιπατούσιν, αλλά και κατά πνεύμα. Ο γαρ νόμος του πνεύματος της ζωής εν Χριστώ Ιησού ηλευθέρωσέ με από του νόμου της αμαρτίας και του θανάτου". [94] "Ει δε Χριστός εν υμίν, το μεν σώμα νεκρόν δι' αμαρτίαν, το δε πνεύμα ζωή δια δικαιοσύνην". [95] "Όσοι γαρ Πνεύματι Θεού άγονται, ούτοί εισιν υιοί Θεού. ου γαρ ελάβετε πνεύμα δουλείας πάλιν εις φόβον, αλλ' ελάβετε πνεύμα υιοθεσίας, εν ω κρίζομεν, αββά ο πατήρ. αυτό το πνεύμα συμμαρτυρεί τω πνεύματι ημών ότι εσμέν τέκνα Θεού". [96] Με άλλα λόγια, γνωρίζει κανείς την δικαίωσιν και την υιοθεσίαν εν Χριστώ δια του Πνεύματος, όταν ακούη την προσευχήν του Πνεύματος εν τη καρδία του αδιαλείπτως.

Ότι ο νόμος ούτος του Πνεύματος της εν Χριστώ ζωής είναι το χάρισμα της Α' Κορ. και των Πράξεων, είναι σαφές από την κατάληξιν της εκθέσεως του Παύλου: "Το γαρ τί προσευξόμεθα καθό δη ουκ οίδαμεν, αλλ' αυτό το Πνεύμα υπερεντυγχάνει υπέρ ημών στεναγμούς αλαλήτοις, ο δε ερευνών τας καρδίας οίδε τί το φρόνημα του Πνεύματος, ότι κατά Θεόν εντυγχάνει υπέρ αγίων". [97] Με άλλα λόγια δια να είναι κανείς μέλος του Σώματος του Χριστού, πρέπει να έχη αυτό το χάρισμα των γλωσσών: "Ει δε τις Πνεύμα Χριστού ουκ έχει, ούτος ουκ έστιν αυτού". [98] Ημπορεί κάποιος να καταλάβη διατί ο Ιωάννης καλεί το Άγιον Πνεύμα "άλλον Παράκλητον", το οποίον κυριολεκτικώς σημαίνει συνήγορος ή κάποιον, ο οποίος μεσολαβεί υπέρ άλλου.

Ίσως ένα από τα πλέον καταπληκτικά χωρία σχετικώς με τα "γέννη γλωσσών" είναι το Εφεσ. 5, 18-20: "αλλά πληρούσθε εν Πνεύματι,

λαλούντες εαυτοίς (πρβλ. το λαλούντες εαυτοίς με το εαυτώ δε λαλείτω και τω Θεώ της Α, Κορ. 14,28) ψαλμοίς και ύμνοις και ωδαίς πνευματικαίς, άδοντες και ψάλλοντες εν τη καρδία υμών τω Κυρίω, ευχαριστούντες πάντοτε υπέρ πάντων εν ονόματι του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού τω Θεώ και πατρί". Αυτό βεβαίως είναι διακρινόμενον από το "ψαλώ δε και το νοΐ". Αυτό επίσης είναι σαφής αντανάκλασις του τί είπεν ο Παύλος δια τον εαυτόν του εις το χωρίον της Α' Κορ. 14, 18, καθώς και μαρτυρία δια την αδιάλειπτον φύσιν του "γένη γλωσσών".

Υπό το φως αυτών ημπορεί τις να στραφή εις την Α' Θεσσαλ. 5,16-22: "Πάντοτε χαίρετε, αδιαλείπτως προσεύχεσθε, εν παντί ευχαριστείτε, τούτο γαρ θέλημα Θεού εν Χριστώ Ιησού εις υμάς. Το Πνεύμα μη σβέννυτε, προφητείας μη εξουθενείτε. πάντα δε δοκιμάζετε, το καλόν κατέχετε, από παντός είδους πονηρού απέχεσθε". Αυτό είναι περίληψις των όσων εξητάσαμεν έως εδώ.

Ο νόμος του Πνεύματος της εν Χριστώ ζωής είναι τοιουτοτρόπως όχι εις αντίθεσιν με την κτιστήν Τορά (Πεντάτευχον), αλλά αυτός, ο οποίος κάνει δυνατή την εκπλήρωσίν της. Ημπορεί τις να δη διατί οι Πατέρες δεν σκέπτονται μέσα εις τα πλαίσια ότι η Παλαιά Διαθήκη είναι νόμος και η Καινή Διαθήκη χάρις. Δια τον Παύλον πίστις δεν είναι απλώς μία αποδοχή των δογμάτων, αλλά το χάρισμα των γλωσσών εν τη καρδία. Αι ίδιαι θέσεις τονίζονται σαφώς εις την επιστολήν του Παύλου προς Γαλάτας: "ο νόμος παιδαγωγός ημών γέγονεν εις Χριστόν ίνα εκ πίστεως δικαιωθώμεν, ελθούσης δε της πίστεως ουκέτι υπό παιδαγωγόν εσμεν". [99] Ο Παύλος δεν κάνει εδώ μίαν ιστορικήν αντίθεσιν μεταξύ της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης εις την ορολογίαν του νόμου, ο οποίος υποθετικώς κατηργήθη δια της χάριτος με την έλευσιν του Χριστού. Ούτος ομιλεί περί της διακρίσεως μεταξύ των κατηχουμένων υπό την καθοδήγησιν του νόμου και εκείνων, οι οποίοι εβαπτίσθησαν εν πνεύματι εις την εποχήν του. Οι Γαλάται ήσαν, ως πνευματικά τέκνα, υπό την καθοδήγησιν της Τορά, αλλά τώρα έχοντες λάβει το βάπτισμα "εν Πνεύματι" δεν είναι πλέον ιδιώται ή άπιστοι, διότι έχουν τον άκτιστον νόμον του Αγίου Πνεύματος του Χριστού εν ταις καρδίαις των. Πίστις εδώ δεν είναι απλώς πεποίθησις ή εμπιστοσύνη εις τον Χριστόν, αλλά ενδιάθετος πίστις, η οποία έρχεται ως το χάρισμα των γλωσσών: "Πάντες γαρ υιοί Θεού εστέ δια της πίστεως εν Χριστώ Ιησού, όσοι γαρ εις Χριστόν εβαπτίσθητε, Χριστόν ενεδύσασθε... ότι δε εστε υιοί, εξαπέστειλεν ο Θεός το Πνεύμα του υιού αυτού εις τας

καρδίας υμών, κράζον, αββά ο πατήρ, ώστε ουκέτι εί δούλος, αλλ' υιός, ει δε υιός, και κληρονόμος Θεού δια Χριστού". [100] Δικαίωσις δια της πίστεως, το χάρισμα των γλωσσών, βάπτισμα εν Χριστώ καταλλαγή και υιοθεσία είναι μία ταυτή πραγματικότητας.

Εις τα πλαίσια, της εν Χριστώ ζωής "ουκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην, ουκ ένι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ένι άρσεν και θήλυ, πάντες γαρ εις εστε εν Χριστώ Ιησού". [101] Εις το επίπεδον της προσευχής εν γλώσσαις και προφητείαις, όλοι είναι εις εν Χριστώ. Ούτως έχομεν το "πάς ανήρ προσευχόμενος ή προφητεύων" και "πάσα γυνή προσευχομένη ή προφητεύουσα" της Α' Κορ. 11, 4-5. Εν τούτοις οι άνδρες ηδύναντο να κάνουν αυτό με τα κεφάλια τους ακάλυπτα και αι γυναίκες με τα κεφάλια τους κεκαλυμμένα, διότι "παντός ανδρός η κεφαλή ο Χριστός εστι, κεφαλή δε γυναικός ο ανήρ, κεφαλή δε Χριστού ο Θεός". [102] Εφ' όσον τις προφητεύει δια την οιδοκομήν των άλλων [103] και της Εκκλησίας, [104] θα ανέμενέ τις ότι αι γυναίκες προφητεύουν επίσης εις την Εκκλησίαν: "Δύνασθε γαρ καθ' ένα πάντες προφητεύειν, ίνα πάντες μανθάνωσι και πάντες παρακαλώνται". [105] Εν τούτοις ο Παύλος απαγορεύει εις τας γυναίκας να ομιλούν εις την Εκκλησίαν. [106] Από το άλλο μέρος, η εντολή του Παύλου ότι αι γυναίκες θα έπρεπε να προφητεύουν με κεκαλυμμένην την κεφαλήν τους φαίνεται ότι αναφέρεται σχετικώς με την ενδυμασίαν των εις τας συνάξεις της Εκκλησίας. Ότι αι γυναίκες προφητεύουν παραλλήλως με τους άνδρας είναι η πρώτιστος εκπλήρωσις της προφητείας της Παλαιάς Διαθήκης αναφερομένη υπό του Πέτρου εις την ομιλίαν του την Πεντηκοστήν. [107]

Οι προφήται, οι οποίοι αναφέρονται εις το Εφεσ. 2,20 είναι προφανώς όχι εκείνοι της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά της Εκκλησίας, ως εις την περίπτωσιν της Εφεσ. 3,5: Ο Χριστός "ετέραις γενεαίς ουκ εγνωρίσθη τοις υιοίς των ανθρώπων ως νυν απεκαλύφθη τοις αγίοις αποστόλοις αυτού και προφήταις εν Πνεύματι...". Αυτό φαίνεται να είναι σαφής αναφορά εις το γεγονός ότι εκείνοι, οι οποίοι έχουν την δευτέραν θέσιν εις την Εκκλησίαν μετά τους Αποστόλους, [108] την έχουν, διότι ο Χριστός απεκάλυψε τον Εαυτόν Του εν δόξη εις αυτούς, ως είχε κάμει και εις τους Αποστόλους. Με άλλα λόγια, αυτοί δεν προεφήτευον μόνον, διότι είχαν το χάρισμα των γλωσσών, αλλά διότι είχαν επίσης δοξασθή εν Χριστώ δια του Πνεύματος. Εις την αμφισβήτησιν ότι όλα τα μέλη του Σώματος του Χριστού, δεν είναι τα ίδια, ο Παύλος συμπεραίνει λέγων, "είτε δοξάζεται

έν μέλος, συγχαίρει πάντα τα μέλη. Υμείς δε εστε σώμα Χριστού και μέλη εκ μέρους. Και ούς μεν έθετο ο Θεός εν τη εκκλησία πρώτον αποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους...". [109] Υπό το φως της Εφεσ. 3,5 αυτό σημαίνει ότι οι προφήται είχαν κληθή κατά τον ίδιον τρόπον, ως οι Απόστολοι. Υπ' αυτό το πρίσμα προφανώς πρέπει να κατανοηθή το Εφεσ. 2,19 εξ. "Άρα ουν ουκέτι εστέ ξένοι και πάροικοι, αλλά συμπολίται των αγίων και οικείοι του Θεού, εποικοδομηθέντες επί τω θεμελίω των αποστόλων και προφητών, όντος ακρογωνιαίου αυτού Ιησού Χριστού...".

Ό,τι έχομεν ενώπιόν μας είναι η κλίμαξ τελειώσεως, η οποία αποκορυφούται εις την αγάπην "ήτις ου ζητεί τα εαυτής" [110] και η οποία και μόνη "ουδέποτε εκπίπτει" [111] όταν όλα τα χαρίσματα καταργούνται με την έλευσιν του τελείου, δηλαδή ο δοξασμός, ή η θέα του Θεού εις την συνάντησιν "πρόσωπον προς πρόσωπον" με τον Χριστόν εν δόξη. [112] Εν τούτοις, μετά από αυτή την συνάντησιν η αγάπη παραμένει παραλλήλως με την πίστιν και την ελπίδα και τα συνοδεύοντα χαρίσματα.

Ό,τι έχει γίνει γνωστόν ως ευχαριστιακή εκκλησιολογία είναι έν δομικόν φαινόμενον, του οποίου η πρωτότυπος συναφής έκφρασις ήτο η Παύλειος πραγματικότης του Σώματος του Χριστού. Εις το κέντρον της δομής ήτο η διάγνωσις της ασθενείας της καρδιάς και η θεραπεία της με τας εννοίας των χαρισμάτων, εκ των οποίων η προσευχή του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδιά ήτο το εκ των ών ουκ άνευ και ο δοξασμός η βάση. Όταν η τοπική κοινότης ήτο το Παύλειον Σώμα του Χριστού, η ευχαριστιακή εκκλησιολογία ήτο η ομαλή ή φυσική δομική έκφρασις Του. Εν τούτοις με τα διάφορα στάδια της εξασθενήσεως του κέντρου τούτου του τοπικού εκκλησιάσματος, η δομή της Εκκλησίας υπέστη μίαν εξέλιξιν, η οποία ήτο το αποτέλεσμα της αποφασιστικότητος εκείνων οι οποίοι διετήρησαν την παράδοσιν της προσευχής του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδιά από γενεάς εις γενεάν, εφ' όσον αυτή είναι το κέντρον της αποστολικής παραδόσεως και διαδοχής.

Ο κλήρος υποτίθεται ότι εκλέγεται από τους πιστούς, δηλαδή από εκείνους, οι οποίοι είναι εις το στάδιον είτε του δοξασμού είτε του φωτισμού. Η εκλογή ήτο η αναγνώρισις της αυθεντίας της πνευματικότητος, εις την οποίαν κάποιος είχε φθάσει. Η ιστορική πορεία καθ' ήν έγινε δυνατόν ωρισμένοι πατριάρχαι και μητροπολίται να χειροτονούν επισκόπους, οι οποίοι δεν είχαν φθάσει εις την πνευματικήν εμπειρίαν, εις την οποίαν οδηγούν τα δόγματα, αλλά των οποίων το μυστήριον δεν

ημπορούν να εκφράσουν περιγράφεται υπό του Συμεώνος του Νέου Θεολόγου (απέθανε το 1042) ανεγνωρισμένου ως ενός των μεγίστων πατέρων. Αυτό σημαίνει ότι η ιστορική του ανάλυσις είναι έν ακέραιον τμήμα της αυτοκατανοήσεως της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Εις μίαν εργασίαν σχετικήν με την εξομολόγησιν, άλλοτε αποδιδομένην εις τον Άγιον Ιωάννην τον Δαμασκηνόν, ο Άγιος Συμεών εξηγεί πώς "ιδιώται" στην εκκλησία, δια της προσποιήσεως ότι δήθεν έφθασαν εις τον φωτισμόν - τον οποίον δεν είχαν, άρχισαν να χειροτονούνται επίσκοποι. Εξ αιτίας εκείνων των μη φωτισθέντων ενεφανίσθησαν αι αιρέσεις εις την Εκκλησίαν. Εν τούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι κάποιος είναι Ορθόδοξος, διότι δεν εισάγει νέα δόγματα, αλλά, διότι είναι φωτισμένος. Αδυνατούντες να εύρουν τοιούτους υποψηφίους, ή έχοντες εύρει αυτούς επροτίμων τους αναξιούς. Ούτω ωρισμένοι επίσκοποι και μητροπολίται χειροτόνουν επισκόπους, οι οποίοι δεν είχαν φθάσει εις το στάδιον του φωτισμού. Εις την θέσιν του σταδίου του φωτισμού αυτοί "τούτο μόνον απαιτούντες, το εγγράφως εκθέσθαι το της πίστεως σύμβολον, και τούτο μόνον αποδεχόμενοι, το μήτε υπέρ του αγαθού ζηλωτόν είναι, μήτε δια το κακόν τινι αντιμάχεσθαι, ειρήνην ενταύθα τη Εκκλησία περιποιούμενοι, ό χειρόν πάσης έχθρας εστί, και μεγάλης ακαταστασίας". [\[113\]](#)

Εις το πρόσωπον του Αγίου Συμεώνος ημπορεί κανείς να διακρίνη σαφώς την απ' αιώνων αρχαίαν πάλην μεταξύ της αποστολικής παραδόσεως της διαγνώσεως και θεραπείας και εκείνων, οι οποίοι υποβιβάζουν την σωτηρίαν εις πίστιν και εμπιστοσύνην εις τα δόγματα και εις τας αξιομισθίας των καλών έργων και της ηθικής.

Οιαιδήποτε και αν ήσαν αι αιτίαι πράγματι δια την προέλευσιν του μοναχισμού, η προσευχή του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδία έμεινε το κέντρον αυτού και η ψυχή του. Ακόμη από την αρχήν του βίου του Αγίου Αντωνίου, ο Άγιος Αθανάσιος μας πληροφορεί ότι "προσηύχετο δε συνεχώς, μαθών ότι δει κατ' ιδίαν προσεύχεσθαι αδιαλείπτως". [\[114\]](#) Ο Άγιος Ιωάννης ο Κασσιανός μας πληροφορεί ότι η αδιάλειπτος προσευχή είναι το έργον "κάθε μοναχού εις την πρόοδόν του προς διαρκή μνήμην του Θεού...". [\[115\]](#)

Αυτή η παράδοσις ήτο πάρα πολύ ζωντανή εις τα Μεροβίγκεια Βασίλεια των Φράγκων. Αλλά το επισκοπείον ήτο μεταμορφωμένον εις έν διοικητικόν όργανον των Φράγκων Βασιλέων. Ούτως, αν και ο Άγιος

Γρηγόριος Τουρώνης ήτο μέγας θαυμαστής του Κασσιανού, του Βασιλείου του Μεγάλου και των πνευματικών των απογόνων εις την Γαλατίαν - Γαλλίαν, δεν καταλάβαινε πράγματι τί ακριβώς έκαναν. Εις την περιγραφήν του της ζωής του Πατρόκλου του ερημίτου, ο Γρηγόριος γράφει ότι "η τροφή του ήτο ψωμί μουσκεμένο σε νερό και ραντισμένο με αλάτι. Τα μάτια του ποτέ δεν έκλεισαν δια ύπνο. Προσηύχετο αδιαλείπτως και, όταν σταματούσε προς στιγμήν να προσεύχηται, εξώδευε τον χρόνον του διαβάζων ή γράφων". ^[116] Ο Γρηγόριος νομίζει ότι δια να προσεύχηται κανείς αδιαλείπτως, θα έπρεπε να μένη τρόπον τινά άγρυπνος αδιαλείπτως. Επίσης, εφ' όσον ο Πάτροκλος ήτο γνωστός ότι εξώδευε τον χρόνον του διαβάζων και γράφων, αυτό σημαίνει δια τον Γρηγόριον ότι έπρεπε να σταματήσει να προσεύχηται, δια να ασχοληθή με αυτά. Ο ισχυρισμός του ότι "τά μάτια του Πατρόκλου δεν έκλειναν ποτέ δια ύπνον" είναι εξαιρετικώς απίθανος. Μόνον, όταν ο Πάτροκλος ήτο εις το στάδιον του δοξασμού, δεν εκοιμάτο. Αλλά δεν έτρωγε ψωμί ούτε έπινε νερό και το σπουδαιότερο, κατά την διάρκειαν αυτού του σταδίου εσταματούσε να προσεύχηται (γλώσσαι παύσσονται - Α' Κορ. 13, 8). Όταν αυτός δεν ήτο εις αυτό το στάδιον της δόξης, προσηύχετο αδιαλείπτως και όταν ήτο άγρυπνος και όταν εκοιμάτο και όταν εδιάβαζε και όταν έγγραφε.

5). Προφητεύειν και Θεολογείν.

Ό,τι παρατηρήσαμεν έως τώρα είναι ισχυραί ενδείξεις ότι προφητεύειν και γινόμενος κάποιος προφήτης, κατά τον Απόστολον Παύλον, είναι όμοιον, εάν όχι ταυτόν, προς το θεολογείν και γινόμενος κάποιος θεολόγος, κατά την πατερικήν παράδοσιν. Η εξαφάνισις του όρου προφήτης και προφητεία ημπορεί να οφείληται εις την εμφάνισιν του Κανόνος της Καινής Διαθήκης, εις την επικράτησιν των όρων πρεσβύτερος και επίσκοπος και εις την σπανιότητα της εμπειρίας του δοξασμού και ως εκ τούτου του προφήτου, με επακόλουθον την σπανιότητα του χαρίσματος των γλωσσών. Αλλά, αι πραγματικότητες των χαρισμάτων των γλωσσών και του δοξασμού καθ' εαυταί δεν εξηφανίσθησαν και διετηρήθησαν εις την μοναχικήν κίνησιν, η οποία έγινε το κύριον κέντρον αυτής της παραδόσεως, η οποία ετροφοδοτεί την Εκκλησίαν με τους μητροπολίτας της, αρχιεπισκόπους και τελικώς με επισκόπους επίσης.

Ό,τι αντιμετώπισαμεν εις το Α' Κορ. 12-14 και ειδικώς εις το Α' Κορ. 14,26 ε., είναι το Αποστολικόν Θεολογικόν σχολείον της Εκκλησίας. Αυτό είναι το σχολείον, εις το οποίον εφοίτησαν οι Πατέρες της Εκ-

κλησίας. Υπενθυμίζομεν το σπουδαιότατον επιχείρημα, το οποίον ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος εχρησιμοποίησεν έναντι των Ευνομιανών, ότι να θεολογή τις ή να φιλοσοφή περί Θεού επιτρέπεται μόνον εις εκείνους, οι οποίοι έχουν φθάσει εις θεωρίαν, το οποίον σημαίνει την προσευχήν του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδία, δηλαδή την αδιάλειπτον μνήμην του Θεού, η οποία διακόπτεται από καιρού εις καιρόν δια του δοξασμού. Ούτως το να προφητεύη τις ή να θεολογή είναι το να διερμηνεύη την Αγίαν Γραφήν υπό την καθοδήγησιν του χαρίσματος των γλωσσών και να γίνη Προφήτης ή Θεολόγος είναι το να έχη φθάσει κάποιος εις τον δοξασμόν.

Εν τούτοις, αυτή η Θεολογία είναι καθαρώς θεραπευτική και έκφρασις της υγείας. Το να ανέρχεται κανείς εις τον δοξασμόν επάνω εις το άρμα της νοεράς προσευχής είναι η πορεία της θεραπείας και το να φθάση εις τον δοξασμόν είναι η γεύσις της ενάρξεως της υγείας και τελειώσεως. Ταυτοχρόνως αυτός ο δοξασμός είναι η αποκάλυψις "πάσης της αληθείας" υπό του Αγίου Πνεύματος.

Συμφώνως προς τους Πατέρας της Εκκλησίας, οι προφήται επίσης είχαν την αδιάλειπτον προσευχήν, η οποία ήτο η φυσική οδός των προς δοξασμόν. Εν τούτοις, αι εμπειρίαί αύται δεν περιείχον ούτε τα μέλη εις το Σώμα του Χριστού ούτε την μόνιμον κατάργησιν του θανάτου. Αύται δεν ήσαν ακόμη το χάρισμα των γλωσσών της Πεντηκοστής. Ούτως, το τελευταίον χάρισμα περιέχει το προηγούμενον, αλλά ουχί αντιστρόφως. Ούτως, όποιος έχει το τελευταίον γνωρίζει την έννοιαν του προηγούμενου. Αυτός, ο οποίος έχει το χάρισμα των γλωσσών ή νοεράν προσευχήν, αλλά χωρίς δοξασμόν, ημπορεί να εξελιχθή εις την διάκρισιν του προφητικού φρονήματος. Αλλά αυτός, ο οποίος δεν έχει αυτό το χάρισμα, δεν ημπορεί. "Ημείς δε ου το πνεύμα του κόσμου ελάβομεν, αλλά το Πνεύμα το εκ του Θεού, ίνα ειδώμεν τα υπό του Θεού χαρισθέντα ημίν" ^[117]

Εντός μιας τοιαύτης συναφείας κάθε χαρισματούχος Κορίνθιος κατά την διάρκειαν των συναθροίσεων ηρμήνευεν ένα ψαλμόν, ή ένα σημείον της διδασκαλίας, ή μίαν εμπειρίαν της αποκαλύψεως, ή είχε κάτι να πη, ή να διερμηνεύση ή να διδάξη περί του χαρίσματος των γλωσσών: ^[118] "Προφήται δε δύο ή τρεις λαλείτωσαν, και οι άλλοι διακρινέτωσαν, εάν δε άλλω αποκαλυφθή καθημένω, ο πρώτος σιγάτω. δύνασθε γαρ καθ' ένα πάντες προφητεύειν, ίνα πάντες μανθάνωσι και

πάντες παρακαλώνται, και πνεύματα προφητών προφήταις υποτάσσεται, ου γαρ εστιν ακαταστασίας ο Θεός, αλλά ειρήνης". ^[119] Με άλλα λόγια, οι προφήται γνωρίζουν την μέθοδο του προφητεύειν. Έτσι κάθε διδασκαλία και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκείνων, οι οποίοι μελετούν τους προφήτας, αλλά δεν έχουν γίνει ακόμη προφήται, πρέπει να γίνηται υπό την καθοδήγησιν των προφητών. Είναι οι εν Χριστώ δοξασμένοι, οι οποίοι κρίνουν όλους, αλλά δεν κρίνονται από κανένα: "Ο πνευματικός ανακρίνει μεν πάντα, αυτός δε υπ' ουδενός ανακρίνεται, τις γαρ έγνων νουν Κυρίου, ός συμβιβάσει αυτόν; ημείς δε νουν Χριστού έχομεν". ^[120] Με άλλα λόγια, οι νόες ή αι διάνοιαι των Αποστόλων και προφητών έχουν γίνει όπως του Χριστού χάριν του δοξασμού αποτέλεσμα του οποίου είναι ότι δεν ζουν πλέον, έχοντες σταυρωθή και έχοντες αποθάνει ως προς την αμαρτίαν, αλλά ζη ο Χριστός "εν αυτοίς". Αυτοί είναι οι κατ' εξοχήν φίλοι του Θεού. ^[121]

Ό,τι έχομεν εις το Α' Κορ. 14, 26-33 είναι μία ανταλλαγή εμπειρίας του Αγίου Πνεύματός τινος υπό την καθοδήγησιν των προφητών προς οικοδομήν και αύξησιν κατανοήσεως και τελειώσεως. Αυτή είναι η αποστολική μορφή της δημοσία ενώπιον της εκκλησίας εξομολογήσεως, ως είναι σαφές επίσης από το Α' Κορ. 14, 24, όπου, η προφητεία οδηγεί εις την ανάκρισιν των ιδιωτών και απίστων και την φανέρωσιν των κρυπτών πραγμάτων των καρδιών των. Φαίνεται αρκούντως σαφές ότι η προφητεία του Παύλου και η πατερική αντίληψις της θεολογίας είναι η ίδια. Ο προφήτης και ο θεολόγος μορφοούνται δια της καθάρσεως, του φωτισμού και του δοξασμού της καρδιάς, εν τω οποίω δοξασμού η ενέργεια του Αγίου Πνεύματος διαβρώνει την διάνοιαν και τα πάθη, ώστε να μεταβάλη την ιδιοτελή αγάπην εις ανιδιοτελή, "ήτις ου ζητεί τα εαυτής".

Εκείνο, το οποίον είναι σημαντικό είναι ότι ο Χριστός, τον Οποίον οι χαρισματούχοι εγνώρισαν δια της εμπειρίας εις τους εαυτούς των και ευκαιριακώς είδον δια του Αγίου Πνεύματος εν τη δόξη του Θεού, είναι ο Ίδιος Χριστός, τον Οποίον εύρον εις την Παλαιάν Διαθήκην εις τον δοξασμόν των Προφητών. Ο Παύλος αποκαλύπτει εις μίαν σύντομον παρατήρησιν την βασικήν δομήν της λατρείας και πίστεως των αποστολικών κοινοτήτων: "Ει γαρ έγνωσαν, ουκ αν τον Κύριον της Δόξης εσταύρωσαν". ^[122] Ο τρόπος κατά τον οποίον αυτό το κείμενον παρεμβάλλεται και η μοναδικότης του εις τας επιστολάς του Παύλου σημαίνει ότι είναι το

δεδομένον της πίστεως όλων των πιστών. Δεν ημπορεί να υπάρξει αμφιβολία περί της εννοίας, εφ' όσον ολίγον πιο πέρα ο Παύλος λέγει ότι ο Χριστός ήτο Αυτός ο Οποίος ωδήγησε τους Εβραίους κατά την έξοδον από την Αίγυπτον και τους υπεστήριζεν καθ' όσον διέμενον εις την έρημον: "έπινον γαρ εκ πνευματικής ακολουθούσης πέτρας, η δε πέτρα ήν ο Χριστός". ^[123] Οι Γαλάται εδέχθησαν τον Παύλον "ως άγγελον Θεού, ως Χριστόν Ιησούν" ^[124] - πιθανώς μία σύγκρισις με την φιλοξενίαν του Αβραάμ του Αγγέλου της Δόξης. Ο Παύλος δεν βλέπει τον Χριστόν εις την Παλαιάν Διαθήκην ως κάποιο είδος ουρανίου ή επιγείου Μεσσίου, αλλά ως τον ίδιον τον Κύριον της Δόξης, ο Οποίος έγινε ο Μεσσίας δια της Γεννήσεώς Του υπό της Παρθένου.

Το όνομα προφήτης εις την Παύλειον χρήσιν σημαίνει αυτόν, ο οποίος είδε τον ίδιον Κύριον της Δόξης, ως οι προφήται της Παλαιάς Διαθήκης. Αυτό είναι το κλειδί - παράγων εις την εμπειρίαν του χαρίσματος της προφητείας και αποτελεί το κέντρον της λατρείας και σπουδής της Παυλείου συναθροίσεως των χαρισματούχων. Η Αγία Γραφή, την οποίαν εχρησιμοποιούν, είναι η Παλαιά Διαθήκη, εις την οποίαν με μάρτυρα την ιδικήν των εμπειρίαν των γλωσσών, έβλεπεν τον Χριστόν παντού εντός του βίου των προφητών, ως τον Κύριον και Άγγελον της Δόξης. Εάν εδιάβαζον την Παλαιάν Διαθήκην με τας προϋποθέσεις του Αυγουστίνου και των θεολογικών του απογόνων, δεν θα υπήρχον ποτέ ούτε Αρειανοί και Ευνομιανοί, ούτε ιστορικά Οικουμενικά Σύνοδοι, όχι, διότι δεν θα υπήρχον αιρετικοί, αλλά, διότι δεν θα υπήρχον ούτε Αρειανοί, Ευνομιανοί και φυσικά ούτε Ορθόδοξοι. Το να θεολογή κανείς περί ενός αφηρημένου μονοθεϊσμού που νομίζει κανείς ότι ευρίσκει εις την Παλαιάν Διαθήκην, ή περί μιας φιλοσοφικής ιδέας του Θεού, είναι ωσάν να κάμη αστρονομίαν κάποιος με την φαντασίαν του αντί με τα τηλεσκόπια υπό την καθοδήγησιν των ειδικών. Εξ αυτής της απόψεως οι Αρειανοί και Ευνομιανοί ανήκον εις την πατερικήν και βιβλικήν παράδοσιν της εμπειρικής θεολογίας, ενώ ο Αυγουστίνος περιεπλανάτο εις το πεδίον του νεοπλατωνικού μυστικισμού και του αφηρημένου μονοθεϊσμού.

Ότι ο Απόστολος Παύλος επίστευεν ότι ο Θεός εν Χριστώ δια του Αγίου Πνεύματος αποκαλύπτει "πάσαν την αλήθειαν" κατά τον δοξασμόν, είναι σαφές από την έκθεσιν της διακρίσεως μεταξύ νηπίου και ανδρός. "Ότε ήμην νήπιος, ως νήπιος ελάλουν, ως νήπιος εφρόνουν, ως νήπιος

ελογιζόμενη, ότε δε γεγονός ανήρ, κατήργηκα τα του νηπίου. βλέπομεν γαρ άρτι δι' εσόπτρου εν αινίγματι, τότε δε πρόσωπον προς πρόσωπον, άρτι γινώσκω εκ μέρους, τότε δε επιγνώσομαι καθώς και επεγνώσθην". [125] Πηγαίνει κανείς από την παιδικήν ηλικίαν, που ήτο κάτω από τον νόμον, [126] εις την ανδρικήν δια της πίστεως, έχων το χάρισμα των γλωσσών, εις την οποίαν ο κτιστός νόμος αντικαθίσταται δια του ακτίστου νόμου εν τη καρδιά εις την ανθρωπίνην Του φύσιν. Κατά την διάρκειαν αυτού του χρόνου βλέπει κανείς "δι' εσόπτρου εν αινίγματι και γινώσκει εκ μέρους και προφητεύει εκ μέρους". [127] Ο Παύλος ομιλεί προ εκείνων, οι οποίοι προφητεύουν ως έν αποτέλεσμα του χαρίσματος των γλωσσών. "Όταν δε έλθη το τέλειον, τότε το εκ μέρους καταργηθήσεται... Τότε... επιγνώσομαι καθώς και επεγνώσθην". [128] Ό,τι λέγει ο Παύλος είναι ότι δεν είναι κανείς προφήτης [129] μόνον, διότι δια του χαρίσματος των γλωσσών αυτός προφητεύει. Ανωτέρα από την προφητείαν είναι η κατάργησις εν δοξασμώ, η οποία είναι η έλευσις του τελείου, όταν κάποιος "γινώσκεται", καθώς ο Παύλος "επεγνώσθη" υπό του Θεού. Είναι αυτή η εμπειρία, η οποία κάνει Αποστόλους και Προφήτας.

Ότι ο Απόστολος Παύλος θα εταράσσετο εντελώς με την ιδέαν ότι η Εκκλησία ή οδηγείται εις "πάσαν την αλήθειαν" ή εις μίαν καλύτεραν αντίληψιν "πάσης της αληθείας", φαίνεται σαφώς από το ακόλουθον: "Αλλά καθώς γέγραπται, ά οφθαλμός ουκ είδε και ούς ουκ ήκουσε και επί καρδίαν ανθρώπου ουκ ανέβη, ά ητοιμάσεν ο Θεός τοις αγαπώσιν αυτόν, ημίν δε ο Θεός απεκάλυψε δια του Πνεύματος αυτού". [130] Δια τον Παύλον, ο Θεός αποκαλύπτει εις κάθε δοξασμένον "όσα" εκ των "πραγμάτων", "ά ητοιμάσεν ο Θεός τοις αγαπώσιν αυτόν". Με άλλα λόγια, "πάσαν την αλήθειαν" [131] εις την οποίαν θα συμμετάσχουν εκείνοι, οι οποίοι αγαπούν τον Θεόν.

Φαίνεται σαφώς ότι πουθενά εις την Καινήν Διαθήκην δεν ευρίσκομεν την ιδέαν ότι "πάσα η αλήθεια" αποκαλύπτεται εις την Εκκλησίαν, ή ότι η Εκκλησία οδηγείται εις μίαν κατανόησιν "πάσης της αληθείας". "Πάσα αλήθεια", η οποία είναι ο Χριστός, και αποκαλύπτεται δια του Πνεύματός Του ή του Πνεύματος της Αληθείας, εις εκείνους, οι οποίοι δοξάζονται εις το Σώμα Του. Τα άλλα μέλη του Σώματος του Χριστού, οι οποίοι είναι μέλη, διότι έχουν το χάρισμα της προσευχής του Αγίου Πνεύματος αδιαλείπτως εν ταις καρδίαις των, γινώσκουν, ή προφητεύουν, ή θεολογούν εκ μέρους. Είναι αυτοί, οι οποίοι βλέπουν "δι' εσόπτρου εν

αινίγματι και γινώσκουν εκ μέρους και προφητεύουν εκ μέρους". ^[132] Οι υπόλοιποι εξ εκείνων, οι οποίοι πιστεύουν εις τον Χριστόν είναι νήπιοι υπό τον νόμον. Ότι αυτοί θα έπρεπε να προφητεύουν ή να θεολογούν θα ήτο δια τους Πατέρας κατά την αντιμετώπισίν των με τους λαϊκούς ή τους αιρετικούς, οι οποίοι προσεποιούντο ότι ήσαν Θεολόγοι.

Εφ' όσον θα ήτο ασφαλές να υποθέσωμεν ότι ο προφήτης ήτο εις την σκέψιν του Παύλου αναγκαίον μέλος της δομής του Σώματος του Χριστού ^[133] ών ουσιώδες μέρος των θεμελίων του, παραλλήλως με τους Αποστόλους, θα εφαινετο επίσης να ακολουθή ότι χωρίς αυτούς δεν υπάρχει Εκκλησία. Αυτό φυσικώς είναι αληθές, εφ' όσον εννοήσωμεν ότι το όνομα προφήτης σημαίνει αυτόν, ο οποίος ως οι Απόστολοι έχει την εμπειρίαν του δοξασμού. Ούτως, είτε ονομάζονται προφήται είτε Πατέρες της Εκκλησίας είναι δευτερεύον. Το σπουδαίον είναι ότι εκείνοι με την αδιάλειπτον προσευχήν, οι οποίοι φθάνουν εις δοξασμόν είναι ο κεντρικός πυρήν της Ιεράς Παραδόσεως, εφ' όσον χωρίς αυτούς δεν υπάρχει Σώμα Χριστού. Είτε κάποιος έχει τοιούτους Πατέρας εις τας συγκεκριμένους τοπικάς εκκλησίας, ή εις τα μοναστήρια, δεν αλλάζει το γεγονός ότι αυτοί είναι οι ειδικοί δια την πρόοδον των μελών του Σώματος του Χριστού. Χωρίς αυτούς τα μυστήρια της Εκκλησίας γίνονται έν σύστημα μαγείας. Ο Απόστολος Παύλος δεν λέγει ότι το Σώμα του Χριστού οικοδομείται όντως δια του βαπτίσματος, χρίσματος, θείας ευχαριστίας κ.λ.π., αλλά δια των Αποστόλων και προφητών εννοών Απόστολους και Πατέρας, οι οποίοι γεννούν πνευματικώς άλλους εν Χριστώ, ετοιμάζοντες αυτούς δια την αποδοχήν της προσευχής του Αγίου Πνεύματος εν ταις καρδίαις των. Μόνον μέσα εις αυτά τα πλαίσια τα μυστήρια του βαπτίσματος, χρίσματος, θείας ευχαριστίας, ιερωσύνης, εξομολογήσεως, μετανοίας κ.λ.π. δεν είναι μαγεία.

Με τας δεδομένας προϋποθέσεις, αι οποίαι παρουσιάσθησαν εις την μελέτην ταύτην, θα έπρεπε να είναι σαφές διατί, εκτός του Αυγουστίνου, κανείς Πατήρ της Εκκλησίας δεν εφαντάσθη τον εαυτόν του να είναι απησχολημένος εις μίαν δήθεν προσπάθειαν αποπείρας της Εκκλησίας να κατανοή το μυστήριον του Θεού και την Ενσάρκωσιν προοδευτικώς καλύτερα με την πάροδον του χρόνου. Η διατύπωσις του δόγματος δεν έχει καμμίαν σχέσιν με ουδεμίαν προσπάθειαν κατανοήσεως αυτών των μυστηρίων. Όλοι οι Πατέρες συμφωνούν με τον Άγιον Γρηγόριον τον Θεολόγον, αποκαλούμενον ούτως, διότι είχε φθάσει εις τον

δοξασμόν, ότι: "Θεόν, φράσαι αδύνατον, νοήσαι δε αδυνατώτερον". Θεολογία είναι η περί του Θεού γνώσις εν αδιαλείπτω προσευχή και η σπουδή της Γραφής και του Δόγματος. Είναι εις οδηγός προς τον Θεόν εις ένα ωκεανόν προλήψεων και παρανοήσεων περί Αυτού. Αμφότερα καταργούνται εις την θέαν του Χριστού εν τη δόξη του Πατρός Του, δια του Πνεύματος και συγχρόνως μία εμπειρία, η οποία υπερβαίνει ρήματα και νοήματα και εμπνέει ταύτα ρήματα και νοήματα, τα οποία θα οδηγήσουν άλλους εις Αυτόν. Αυτό σημαίνει ότι κάποιος πρέπει να καθορίση μίαν καθαράν διάκρισιν μεταξύ του δόγματος και του μυστηρίου του Θεού. Ο Αυγουστίνος συνέχεε τα δύο και ενόμιζεν ότι δια της αποδοχής του ενός, ημπορούσε να κατανοήση το άλλο δια της πίστεως. Αλλά, ο σκοπός του δόγματος, δεν είναι να γίνη κατανοητόν το μυστήριον αλλά να καταργηθή το δόγμα εν τω μυστηρίω του δοξασμού, ο οποίος είναι υπεράνω της κατανοήσεως, εφ' όσον ο Θεός είναι μυστήριον και παραμένει τοιούτον ακόμη και εις εκείνους, οι οποίοι βλέπουν Αυτόν εν Χριστώ. Ακόμη κανείς κατανοεί το δόγμα, αλλά μόνον, όταν γνωρίζη τον σκοπόν του και δεν το συγχέει με τον Ίδιον τον Θεόν.

Η διατύπωσις του δόγματος εις το Σύμβολον της Πίστεως και εις τους όρους των Τοπικών και Οικουμενικών Συνόδων της Ορθοδόξου Παραδόσεως έχει γίνει εις κάθε μίαν περίπτωσιν μία αντίδρασις προς αίρεσιν και ποτέ έν μέρος μιας προβαλλομένης μεθόδου μεταβολής της μελέτης ή εκείνου του περιφήμου, αλλά μη υπαρκτού όρου θεολογούμενον εις το δόγμα. Οι Πατέρες θεολογούν μέσω της συμμορφώσεως της νοήσεώς των προς: 1) την αδιάλειπτον προσευχήν των, 2) την Γραφήν εντός της Παραδόσεως των ιδικών των Πατέρων και 3) τον ιδικών των δοξασμόν, εάν ήτο εις αυτό το στάδιον ή εις τον δοξασμόν των άλλων, αλλά όχι δια της διαλεκτικής.

Δια να κλείσωμεν αυτό το κεφάλαιον σημειώνομεν ότι ο Ωριγένης (περίπου 185-255 μ.Χ.) ταυτίζει την γλωσσολαλίαν της Α' Κορ. με την αδιάλειπτον προσευχήν του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδιά και βλέπει την παράδοσιν αυτήν ενεργώσαν, εις την Παλαιάν Διαθήκην, εφ' όσον αυτή είναι εκείνη, η οποία αναδεικνύει Προφήτας. Οι Καππαδόκαι Πατέρες δεν δείχνουν σημεία διαφωνίας με τον Ωριγένην επ' αυτού, έως εκεί που ήτο δυνατόν να εξακριβώσω. Κατά την εποχήν του Αγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου (344-407), όμως η παράδοσις, η οποία είχεν επικρατήσει εις ωρισμένους κύκλους της Αντιοχείας ήτο, ότι η γλωσσολαλία ήτο το

χάρισμα, το οποίο είχαν οι απόστολοι να ομιλούν τας γλώσσας των λαών, τους οποίους ευηγγελίζοντο. Ουχ ήττον όμως, τούτο το χάρισμα των γλωσσών προϋπέθετε ότι συνώδευε το χάρισμα της αδιαλείπτου προσευχής, την οποίαν συμφώνως προς τον Χρυσόστομον, ο Παύλος αναφέρει εις την Α' Κορ. 14, 14-16. Ο Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας (375-444) φαίνεται ότι ακολουθεί μίαν μέσην οδόν σχετικώς με την γλωσσολαλίαν του Παύλου, εφ' όσον σημειώνει, καθώς και ημείς ετονίσαμεν, ότι "ουδείς ακούει". ετονίσαμεν, ότι "ουδείς ακούει". ^[134] Αυτός δεν φαίνεται τόσο βέβαιος, όσον ο Χρυσόστομος ότι αυτό σημαίνει ότι ουδείς κατανοεί. Είναι σαφές ότι αυτή η προδιάθεσις ήτο αρκούντως ανεπτυγμένη ότι οι Απόστολοι ευρίσκοντο εις έν τοιούτον πνευματικόν επίπεδον μόνοι τους, ώστε, εν συγκρίσει με τα ιδικά των χαρίσματα, τα επιζώντα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος εις την Εκκλησίαν να θεωρώνται κατώτερα. Ό,τι είναι σπουδαίον, όμως, δια τον σκοπόν αυτής της εργασίας είναι ότι το χάρισμα καθ' εαυτό της αδιαλείπτου προσευχής εν τη καρδιά και ο δοξασμός (θέωσις) ποτέ δεν έπαυσαν να θεωρώνται ως ο πυρήν της παραδόσεως από την εποχήν των προφητών της Παλαιάς Διαθήκης.

6). Συνέπεια και συμπεράσματα.

α). Φαίνεται ότι δια να είμεθα συνεπείς με την Παύλειον, πρώϊμον χριστιανικήν και πατερικήν κατανόησιν του Ιησού Χριστού, ως Ζωής του Κόσμου, θα εχρειάζετο να πλησιάση κάποιος το θέμα από την πλευράν της εμπειρικής θεολογίας, η οποία υπερκαλύπτει τας θεραπευτικάς επιστήμας. Πιθανώς, ημπορεί τις μεθοδολογικώς να ξεχωρίση την εμπειρίαν της προσευχής του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδιά από το ενδιαφέρον δια την μετά θάνατον ζωήν, με σκοπόν της εξετάσεως αυτού του φαινομένου εις συσχέτισιν με εκείνας τας επιστήμας τας συγγενείς με την ιατρικήν επιστήμην. Η ύπαρξις της νοητικής ενεργείας και η λειτουργία της ή μή, δεν ημπορεί να αφορά μόνον τους θεολόγους. Αληθώς, η θεραπεία της κάνει την παράδοσιν, η οποία γνωρίζει πώς να επιτύχη αυτή την θεραπείαν, περισσότερο θετικήν επιστήμην από την ψυχιατρικήν εις την σύγχρονον μορφήν της. Εις κάθε περίπτωσιν η υπόθεσις της επανενώσεως της χριστιανοσύνης πρέπει να επιτευχθή δια της λήψεως επιστημόνων ασχολουμένων με την εξέτασιν αυτής της προσεγγίσεως. Θα δυνάμεθα να σημειώσωμεν ότι ούτε η Βίβλος ούτε οι Πατέρες θεωρούν τον δοξασμόν ως εμπειρίαν μόνον δια την μετά θάνατον ζωήν. Κανονικοί θεραπευταί είναι εκείνοι, οι οποίοι, όχι μόνον

έχουν την αδιάλειπτον προσευχήν του Αγίου Πνεύματος εν ταις καρδίαις των, αλλά, οι οποίοι επίσης είχαν την εμπειρίαν του δοξασμού εις αυτήν την ζωήν. Αυτοί είναι οι κύριοι φορείς της παραδόσεως της θεραπείας της νοητικής ενεργείας, δηλαδή του νοός.

β). Αυτό σημαίνει ότι η παράδοσις των Προφητών, Αποστόλων και Πατέρων, δεν είναι πολύ διαφορετική από την παράδοσιν των συγχρόνων επιστημονικών εταιριών. Αι υποθέσεις και θεωρίαι δεν ημπορούν να χωρισθούν από την παράδοσιν της εμπειρικής επαληθεύσεως. Η ιατρική δεν ημπορεί να χωρισθή από την διάγνωσιν και θεραπείαν. Η διάγνωσις και θεραπεία δεν ημπορούν να μετατραπούν εις τελετουργικά πράξεις, αι οποίαι δεν επιφέρουν την αποκατάστασιν εξακριβωμένης υγείας. Κατά τον ίδιον τρόπον, τα μυστήρια και η λειτουργία δεν ημπορούν να χωρισθούν από την κάθαρσιν και τον φωτισμόν του νοός, ούτε ημπορεί η πίστις, η προσευχή, η θεολογία και το δόγμα να χωρισθούν από την εμπειρικήν επιβεβαίωσιν της αδιαλείπτου προσευχής του Αγίου Πνεύματος εν τη καρδιά και από τον δοξασμόν.

γ). Εις την πραγματικότητα, όμως η πίστις, η προσευχή, η θεολογία και το δόγμα αφ' ενός και τα μυστήρια και η λειτουργία αφ' ετέρου έχουν χωρισθή από την διάγνωσιν και θεραπείαν της ασθενείας του νοός. Τούτο συνέβη, όχι μόνον εκτός της Ορθοδόξου Παραδόσεως, αλλά συμβαίνει επίσης και εντός αυτής. Αληθώς, εις τινας περιπτώσεις αυτό συνέβη εις ευρεία τμήματα των συνοδικών εκκλησιών και δια μακρόν χρόνον, όταν ο παραδοσιακός ή πατερικός μοναχισμός έχει ή είχε δι' ένα διάστημα καταπιεσθή ή τεθή εις το περιθώριον.

δ). Ημπορεί κανείς εύκολα να διακρίνη από την σχέσιν μεταξύ του φωτισμού και δοξασμού ή δόγματος και μυστηρίου ότι υπάρχει πολλή ευρύτης δια την ανάπτυξιν των νοητικών και γλωσσολογικών μέσων χρησιμοποιουμένων να βοηθήσουν εις την προετοιμασίαν τινός να δεχθή το χάρισμα της αδιαλείπτου προσευχής και της ενδιαθέτου πίστεως, δια να γίνη ναός του Αγίου Πνεύματος και μέλος του Σώματος του Χριστού. Αλλά αυτή η νοητική και γλωσσολογική ανάπτυξις δεν είναι σημείον βαθυτέρας κατανοήσεως. Η υψίστη κατανόησις είναι η συμμετοχή εις τον δοξασμόν, ο οποίος υπερβαίνει την κατανόησιν. Η Πεντηκοστή ουδέποτε είναι υπερβατή και πάντοτε είναι ενεργός εις τον φωτισμόν και τον δοξασμόν. Ούτε ο φωτισμός ούτε ο δοξασμός ημπορούν να καθιδρυθούν. Η ταυτότης της εμπειρίας του φωτισμού και δοξασμού

μεταξύ των χαρισματούχων δεν συνεπάγεται ακριβή ταυτότητα εις την δογματικήν διατύπωσιν, ειδικώς όταν οι χαρισματούχοι είναι γεωγραφικώς χωρισμένοι δια μακράν χρονικήν περίοδον. Αλλά, όταν συναντώνται ευκόλως συμφωνούν δια την ομοιομορφίαν της δογματικής διατύπωσης της ταυτοσήμου πνευματικής εμπειρίας των. Η μεγάλη ώθησις δια την ταυτόσημον δογματικήν διατύπωσιν εδόθη κατά την διάρκειαν της εποχής, κατά την οποίαν ο χριστιανισμός έγινε η επίσημος θρησκεία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και διηκούλυε την ανάγκην της κυβερνήσεως να διακρίνη τους γνησίους θεραπευτάς από τους κομπογιαννίτας, κατά τον ίδιον τρόπον, κατά τον οποίον αι κυβερνητικάι υπηρεσίαι έχουν την ευθύνην να διακρίνουν τα γνήσια μέλη της ιατρικής επιστήμης από τους κομπογιαννίτας και τους πρακτικούς ιατρούς των πρωτογόνων φυλών δια την προστασίαν των πολιτών των. Η ορθόδοξος θεραπευτική επιστεύετο ότι είναι και αληθώς έν επιβεβαιούμενον και επαληθεύσιμον φαινόμενον.

ε). Η βιβλική παράδοσις, όπως διεφυλάχθη από τους πατέρας δεν ημπορεί να ταυτισθή ή να υποβιβασθή εις ένα σύστημα ηθικών διδαγμάτων ή χριστιανικής ηθικής. Είναι μάλλον εις θεραπευτικός ασκητισμός, ο οποίος δεν πτοείται από κανένα βαθμόν της ασθενείας της καρδιάς ή του νοός, ει μη από την τελείαν πώρωσίν των. Το να λάβη κανείς την μορφήν αυτού του ασκητισμού χωρίς την καρδίαν και τον πυρήνα του και να τον εφαρμόση εις σύστημα ηθικών διδαγμάτων δια την προσωπικήν και κοινωνικήν ηθικήν είναι ως να παρουσιάση μίαν κοινωνίαν πουριτανών υποκριτών, οι οποίοι πιστεύουν ότι αυτοί έχουν μίαν ειδικήν απαίτησιν δια την αγάπην του Θεού χάριν της ηθικής των, ή του προορισμού των, ή αμφοτέρων. Αι εντολαί του Χριστού δεν ημπορούν να τηρηθούν δια τινος αποφάσεως δια πράξιν ή δια τινος εμπιστοσύνης εις το ότι είναι εκλεκτοί. Ένας άνθρωπος με σπασμένα πόδια δεν ημπορεί να τρέξη εις αγώνα, αν και τόσον πολύ το επιθυμεί. Ημπορεί να το κατορθώση μόνον όταν έχουν θεραπευθή τα πόδια του και έχουν επανέλθει εις ανταγωνιστικόν βαθμόν δυνάμεως. Κατά τον ίδιον τρόπον, κάποιος δεν ημπορεί να τηρήση τας εντολάς, εκτός αν υποστή την κάθαρσιν και τον φωτισμόν του νοός και φθάση εις το κατώφλιον του δοξασμού.

στ). Η πατερική προσέγγισις εις το θέμα της Γενικής Συνελεύσεως του ΠΣΕ εις το Βανκούβερ το 1983, περιγράφεται εις αυτήν την

εισήγησιν, θα έπρεπε να είναι μία σαφής ένδειξις ότι η προσοχή θα έπρεπε επίσης να στραφή εις μίαν προσεκτικήν μελέτην της ταυτότητος της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, εις τον θεραπευτικόν ασκητισμόν και εις τον Χριστο-κεντρισμόν των. Αυτό ημπορεί να αποδειχθή το κλειδί δια τον διάλογον με τους Εβραίους. Ο Χριστός εις την Παλαιάν Διαθήκην δεν είναι ο Μεσσίας, αλλά ο Άγγελος του Κυρίου και της Μεγάλης Βουλής, ο Κύριος της Δόξης. Δεν είναι κάποιος Μεσσίας, ο οποίος εξυψώθη εις Θεότητα υπό του αρχαίου χριστιανισμού. Αντιθέτως, ήτο ο Κύριος της Δόξης, ο Οποίος έγινε άνθρωπος δια της γεννήσεώς Του από την Παρθένον Μαριάμ και ούτως έγινε Μεσσίας.

ζ). Ουδέποτε εις την ιστορίαν η Ορθόδοξος Παράδοσις εξέλαβεν ότι οι πιστοί είναι μία κοινωνία μνημένων, οι οποίοι δεν ευθύνονται δια την κοινωνίαν γενικώς. Αντιθέτως, ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός εισεχώρησεν εις κάθε άποψιν της κοινωνίας, ειδικώς δια του θεραπευτικού ασκητισμού, εις τον οποίον συμμετείχον αυτοκράτορες, δημόσιοι υπάλληλοι, στρατιωτικοί, διανοούμενοι, έμποροι, αγρόται, εργάται, νέοι και γέροι ομοίως, οι οποίοι έβλεπον τον μοναχισμόν ως κέντρον ασκήσεως της τελειώσεως των θεραπευτών των.

η). Το ενδιαφέρον της Ορθοδόξου Παραδόσεως δι' όλας τας όψεις της Κοινωνίας, τον πολιτισμόν και τας πολιτιστικάς εκδηλώσεις επίσης προέρχεται από την συναίσθησιν ότι όλοι οι άνθρωποι όχι μόνον έχουν νοεράν ενέργειαν αλλ' επίσης την άκτιστον δόξαν, ή χάριν, ή βασιλείαν του Θεού εντός αυτών, αν και αυτά είναι εις χαμηλήν ή σχεδόν μίαν ανενεργόν μορφήν εξ αιτίας των ασθενειών του νοός και της υποδουλώσεώς του εις την λογικήν, τα πάθη και το περιβάλλον, με επακόλουθον την επικράτησιν του φόβου, του άγχους και εξω-πραγματικών αντιλήψεων. Οι Ορθόδοξοι επίσης ενεργούν υπό την αντίληψιν ότι 1) ο ίδιος ο Θεός ενεργεί αμέσως εις κάθε άνθρωπον, ανεξαρτήτως των εσφαλμένων πεποιθήσεών του και της θεραπευτικής καταστάσεως, 2) αγαπά όλα τα δημιουργήματα με την ιδίαν αγάπην και 3) όλοι θα ίδουν την άκτιστον δόξαν του Χριστού, μερικοί ως φώς, άλλοι ως πυρ και σκότος εξώτερον, αναλόγως εάν αι καρδίαι των έχουν φωτισθή ή πωρωθή.

θ). Δεν υπάρχει άλλη ένωσις με τον Χριστόν από αυτήν, η οποία επιτυγχάνεται δια της καθάρσεως, του φωτισμού, και του δοξασιού εις την παρούσαν ζωήν. Η ορατή δομή της Εκκλησίας είναι και η έκφρασις της ενώσεως και ο εγγυητής ότι όλοι αυτοί, οι οποίοι επιθυ-

μούν, ημπορούν να προχωρήσουν εις αυτήν την θεραπείαν προσφερομένην δια του Χριστού μέσω των αγίων Του.

ι). Τα κριτήρια δια την επανένωσιν των διηρημένων Χριστιανών δεν ημπορούν να είναι διάφορα από εκείνα, δια την ένωσιν των συνδέσμων των επιστημόνων. Οι αστρονόμοι θα ετρόμαζον με την ιδέαν ότι θα έπρεπε να ενωθούν με τους αστρολόγους. Οι τελευταίοι θα έπρεπε να γίνουν αστρονόμοι, δια να γίνουν αποδεκτοί. Τα μέλη ενός συγχρόνου ιατρικού συνδέσμου θα ήσαν έξ ίσου τρομαγμένα με την υπόδειξιν ότι θα έπρεπε να γίνουν έν σωματείον, με τους κομπογιαννίτας και τους πρακτικούς ιατρούς των πρωτογόνων φυλών. Κατά τον ίδιον τρόπον οι Πατέρες θα ετρόμαζον με την ιδέαν δια μίαν ένωσιν μεταξύ της παραδόσεώς των και των εκκλησιών, αι οποίαι έχουν μικράν ή καθόλου κατανόησιν περί της θεραπείας της καθάρσεως, του φωτισμού και του δοξασμού και έχουν θέσει την καθιδρυματικήν αυθεντίαν εις τας χείρας των κομπογιαννιτών. Το πρόβλημα της ενώσεως απλοποιείται μόνο του εις την επιτυχίαν των εκκλησιών να παράγη τα αποτελέσματα, δια τα οποία υποτίθεται ότι υπάρχει. "Μακάριοι οι καθαροί τη καρδία, ότι αυτοί τον Θεόν όψονται". ^[135]

Τ Ε Λ Ο Σ

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

^[1] Ομιλία η οποία εξεφωνήθη κατά την διάρκειαν του Π.Σ.Ε. Ορθόδοξον Συμβούλιον εις την Δαμασκόν, 5-9 Φεβρουαρίου 1982 και εδημοσιεύθη εις το *Xenia Ecumenica*, αρ. 39, σελ. 232-275, Helsinki, 1983. Η μετάφρασις δημοσιεύθη εις το "Γρηγόριος ο Παλαμάς", αφιέρωμα εις τον Παναγιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα Β'.

^[2] Α' Κορ. 13,8-10.

^[3] Έξ. 3, 14.

^[4] Έξ. 3, 6.

^[5] Μεγάλου Αθανασίου, *Κατά Αρειανών* 3,12-14. "Ει γαρ μη ήν ενότης και ίδιον της του Πατρός ουσίας γέννημα ο Λόγος, ως το απαύγασμα του φωτός, αλλά διειστήκει τη φύσει του Πατρός (77), ήρκει τον πατέρα δούναι μόνον, ουδενός των γενητών επικοινωνούντος προς τον πεποιηκότα εν τοις διδομένοις, νυν δε η τοιαύτη (78) δόσις δείκνυσι την ενότητα του Πατρός και του Υιού. Ουκ αν γούν εύξαιτό τις λαβείν παρά του Θεού

(79) και των αγγέλων, ή παρά τινος των άλλων κτισμάτων, ουδ' αν είποι τις, Δώη σοι ο Θεός και ο άγγελος (80), αλλά παρά Πατρός και του Υιού δια την ενότητα και την ενοειδή δόσιν. Δια γαρ του Υιού ενεργεί ο Πατήρ, ούτω γαρ και ο λαβών ασφαλή την χάριν έχει. Ει δε ο πατριάρχης Ιακωβ, ευλογών τους εγγόνους Εφραίμ και Μανασσή έλεγεν. Ο Θεός ο τρέφων με εκ νεότητός μου έως της ημέρας ταύτης, ο άγγελος ο ρυόμενός με (81) εκ πάντων των κακών, ευλογήσαι τα παιδιά ταύτα, ου των κτισθέντων και την φύσιν αγγέλων όντων ένα συνήπτε (83) τω κτίσαντι αυτούς Θεώ, ουδέ αφείς τον τρέφοντα αυτόν Θεόν παρ' αγγέλου την ευλογίαν ήτει τοις εγγόνοις, αλλ' ειρηκώς. Ο ρυόμενός με εκ πάντων των κακών, έδειξε μη των κτισθέντων τινά αγγέλων, αλλά τον Λόγον είναι του Θεού, όν τω Πατρί συνάπτων ηύχετο, δι' ου και ούς εάν θέλη ρύεται ο Θεός. Τούτον γαρ και μεγάλης βουλής Άγγελον του Πατρός ειδώς καλούμενον, ουκ άλλον ή αυτόν (84) είναι ευλογούντα, και ρυόμενον εκ των κακών έλεγεν. Ου γαρ αυτός μεν παρά Θεού ηξίου ευλογείσθαι, τους δε εγγόνους ήθελε παρ' αγγέλου, αλλ' όν αυτός παρεκάλει λέγων, Ου μη σε αποστείλω, εάν μη με ευλογήσης (Θεός δε ήν ούτος, ως αυτός φησιν. Είδον Θεόν πρόσωπον προς πρόσωπον), τούτον ευλογήσαι και τους υιούς του Ιωσήφ (85) ηύχετο. Άγγέλου μεν ουν ίδιον το διακονείν τη του Θεού προστάξει, πολλάκις δε και προπορεύεται εκβάλλειν (86) τον Αμορραίον, και πέμπεται φυλάξει τον λαόν εν τη οδώ, αλλά και ταύτα ουκ έστιν αυτού, του δε προστάξαντος και αποστειλαντος αυτόν Θεού, ου και το ρύεσθαι έστιν, ούς αν αυτός θελήση ρύεσθαι (87), δια τούτο ουκ άλλος ή αυτός Κύριος ο Θεός ο οφθείς είπεν αυτώ, και ιδου εγώ μετά σου, διαφυλάσσω σε εν τη οδώ πάση, ου αν πορευθής και ουκ άλλος, αλλά πάλιν ο Θεός ο οφθείς επέσχε του Λάβαν την επιβουλήν, κελύσας αυτώ μη λαλήσαι πονηρά τω Ιακώβ, και αυτός δε ουκ άλλον ή τον Θεόν παρεκάλει λέγων, Εξελού με (88) εκ χειρός του αδελφού μου Ησαύ, ότι φοβούμαι αυτόν, και γαρ και ταις γυναιξίν ομιλών έλεγεν, ότι (89) ουκ έδωκεν ο Θεός τω Λάβαν κατοποιήσαι με.

Δια τούτο και ο Δαβίδ ουκ άλλον ή αυτόν τον Θεόν παρεκάλει περι του ρυσθήναι. Προς σέ, Κύριε, εν τω θλίβεσθαί με, εκέκραξα, και επηκουσάς μου, Κύριε, ρύσαι την ψυχήν μου από χειλέων αδίκων, και από γλώσσης δολίας, τούτω και την χάριν ανατιθείς ελάλησε (90) και τους λόγους της ωδής εν τω επτακαιδεκάτω ψαλμώ εν ή ημέρα ερρύσατο αυτόν ο Κύριος εκ χειρός πάντων των εχθρών αυτών, και εκ χειρός Σαούλ,

και είπεν, Αγαπήσω σε, Κύριε, η ισχύς μου, Κύριος στερέωμά μου και καταφυγή μου, και (91) ρύστης μου. Ο δε Παύλος, πολλούς διωγμούς υπομείνας, ουκ άλλω ή τω Θεώ ηυχαιρίσκει λέγων, Εκ πάντων (92) με ερρύσατο ο Κύριος, και ρύσεται, εις όν ηλπίκαμεν, και ουκ άλλος δε ή ο Θεός ηυλόγησε τον Αβραάμ και τον Ισαάκ, και ο Ισαάκ δε επευχόμενος τω Ιακώβ (93) έλεγεν. Ο Θεός μου ευλογήσαι σε, και αυξήσαι σε και πληθυνεί σε, και έση εις συναγωγάς εθνών, και δώη σοι την ευλογίαν Αβραάμ του πατρός μου. Ει δε ουκ άλλου τινός εστι το ευλογείν και το ρύεσθαι (94), ή του Θεού, και ουκ άλλος τις ήν ο ρυόμενος τον Ιακώβ ή αυτός ο Κύριος, τον δε ρυόμενον αυτόν ο πατριάρχης επεκαλείτο επί τους εγγόνους (95), δήλόν εστιν, ως ουκ άλλον εν τη ευχή συνήπτε τω Θεώ ή τον τούτου Λόγον, όν δια τούτο και άγγελον εκάλεσεν, ότι μόνος αυτός εστιν ο απόκαλύπτων τον Πατέρα, Όπερ και ο Απόστολος εποίει λέγων, Χάρις υμίν και ειρήνη από Θεού Πατρός ημών και Κυρίου Ιησού Χριστού, ούτω γαρ και ασφαλής (96) ήν η ευλογία δια το αδιαίρετον του Υιού προς τον Πατέρα, και ότι μία και η αυτή εστιν η διδομένη χάρις. Κάν γαρ ο Πατήρ δώη, δια του Υιού και εν τω Υιώ παρέχων. Ευχαριστώ γαρ φησί ο Απόστολος γράφων Κορινθίους, τω Θεώ μου πάντοτε περί υμών επί τη χάριτι του Θεού (98) τη δοθείση υμίν εν Χριστώ Ιησού. Τούτο δε και επί φωτός και απαυγασματος αν τις ίδοι, και γαρ όπερ φωτίζει το φώς, τούτο το απαύγασμα καταυγάζει, όπερ δε και φωτός εστιν ο φωτισμός. Ούτω και βλεπομένου του Υιού, βλέπεται ο Πατήρ ως απαύγασμα, ούτως ο πατήρ και ο Υιός έν εισι.

Τούτο δε επί των γενητών και κτισμάτων (99) ουκ αν τις είποι. Ούτε γάρ, εργαζομένου του Πατρός, εργάζεται τις αυτά των αγγέλων, ή άλλος τις των κτισμάτων, ουδέν γαρ τούτων ποιητικόν αίτιόν εστιν, αλλά των γινομένων εισίν, άλλως τε και κεχωρισμένοι, και διεστηκότες (1) του μόνου, και άλλο την φύσιν όντες, και έργα τυγχάνοντες, ούτε άπερ εργάζετο ο Θεός, δύναται εργάζεσθαι, ούτε, καθά προείπον, χαριζομένου του Θεού, συγχαρίζεσθαι, ούτε βλεπομένου αγγέλου, είποι αν τις εωρακέναι τον Πατέρα. Άγγελοι μεν γάρ, ως γέγραπται, λειτουργικά πνεύματά εισιν εις διακονίαν αποστελλόμενοι (2), και τας παρ' αυτού δια του λόγου δωρεάς διδομένας απαγγέλλοντές εισι τοις λαμβάνουσι. και αυτός δε ο άγγελος, ορώμενος, ομολογεί απεστάλθαι παρά του Δεσπότη, ως επί Ζαχαρίου ο Γαβριήλ, και επί της Θεοτόκου Μαρίας ο αυτός (3) ωμολόγησε. και ο βλέπων δε αγγέλων οπτασίαν οίδεν, ότι τον άγγελον είδε, και ου τον

Θεόν".

[6] Αυτόθι, 3, 12.

[7] Β' Κορ. 3, 15.

[8] Έξ. 3, 2.

[9] Έξ. 3, 6.

[10] Ησ. 9, 6.

[11] Ιω. 1, 2. Μ. Βασιλείου, Ανατρεπτικός του Απολογητικού του δυσσεβούς Ευνομίου Β', 18.

[12] Γρηγορίου Νύσσης, Κατά Ευνομίου 11, 3.

[13] Έξ. 33, 15, 34, 9.

[14] Έξ. 33, 17.

[15] Έξ. 3, 2.

[16] Κατά Ευνομίου 11, 3.

[17] Ιω. 14, 2-2.

[18] Πράξ. 2, 3-4.

[19] Ιω. 16, 13.

[20] Ιω. 17, 24.

[21] Θεολογικός Λόγος, 2, 3.

[22] Θεολογικός Λόγος, 2, 4.

[23] Ιω. 16, 11, 16-33.

[24] Ιω. 16, 27.

[25] Ιω. 15, 14-15.

[26] Β' Κορ. 1, 22, 5, 5, Εφ. 1, 14.

[27] Δια το Μυστήριο του Σταυρού, την δικαίωσιν και την καταλλαγὴν, βλέπε το Προπατορικόν Αμάρτημα, Αθήνα, 1957, σελ. 60-91, ειδικώς υποσ. 82.

[28] Ματθ. 5, 8.

[29] Κορ. 14, 14 κ.ε.

[30] Γαλ. 4, 6-7.

[31] Α' Κορ. 14, 2.

[32] Α' Κορ. 14, 6.

[33] Α' Κορ. 14, 5.

[34] Β' Κορ. 3, 15.

[35] Ιω. 14, 23.

[36] Α' Ιω. 4, 18.

[37] Επιστ. 2.

- [38] Δευτ. 6, 7.
- [39] Θεολογικός Α', 5.
- [40] Αυτόθι Α', 3.
- [41] Α' Κορ. 13, 8-9.
- [42] Αυτόθι.
- [43] Α, Κορ. 13, 12.
- [44] Β' Κορ. 3, 7 κ.ε.
- [45] Α' Κορ. 13, 8.
- [46] Γαλ. 3, 26-27.
- [47] Γαλ. 4, 6-7.
- [48] Γαλ. 3, 21.
- [49] Α' Κορ. 13, 5.
- [50] Ιω. 14, 2-3.
- [51] Ιω. 14, 16-17.
- [52] Ιω. 14, 20.
- [53] Ιω. 14, 19.
- [54] Ιω. 14, 21.
- [55] Ιω. 14, 23.
- [56] Ιω. 14, 26.
- [57] Ιω. 15, 26-27.
- [58] Ιω. 16, 13-16.
- [59] Ιω. 17, 24.
- [60] Ιω. 16, 5-7.
- [61] Ιω. 29, 29.
- [62] Ιω. 20, 29.
- [63] Πράξ. 1, 5, πρβλ. Ματθ. 3, 12.
- [64] Πράξ. 2, 3-4.
- [65] Πράξ. 9, 18, 22, 16.
- [66] Πράξ. 19, 5-6.
- [67] Πράξ. 10, 44-47.
- [68] Πράξ. 11, 17.
- [69] Α' Κορ. 14, 16.
- [70] Α' Κορ. 4, 14-15.
- [71] Α' Κορ. 1, 14-16.
- [72] Α' Κορ. 12, 13.
- [73] Α' Κορ. 12, 30.

[74] Α' Κορ. 12, 28.

[75] Α' Κορ. 14, 18-19.

[76] Α' Κορ. 14, 15.

[77] Εφεσ. 5, 18-20.

[78] Α' Κορ. 12, 18, 29.

[79] Α' Κορ. 14, 1, 5.

[80] Αντικατεστάθησαν αι δύο παράγραφοι με δύο άλλας παραγράφους κατά παράκλησιν του συγγραφέως.

[81] Α' Κορ. 14, 5.

[82] Α' Κορ. 14, 13-19.

[83] Α' Κορ. 14, 17.

[84] Α' Κορ. 14, 16.

[85] Α' Κορ. 14, 10-11.

[86] Α' Κορ. 14, 2.

[87] Α' Κορ. 14, 6.

[88] Α' Κορ. 14, 24-25.

[89] Α' Κορ. 12, 10.

[90] Α' Κορ. 14, 22.

[91] Α' Κορ. 11, 30.

[92] Ρωμ. 12, 1-2.

[93] Ρωμ. 7, 23.

[94] Ρωμ. 7, 25, 8, 1-2.

[95] Ρωμ. 8, 10.

[96] Ρωμ. 8, 14-16.

[97] Ρωμ. 8, 26-27.

[98] Ρωμ. 8, 9.

[99] Γαλ. 3, 24.

[100] Γαλ. 3, 26-27, 6-7.

[101] Γαλ. 3, 28.

[102] Α' Κορ. 11, 3.

[103] Α' Κορ. 14, 3.

[104] Α' Κορ. 14, 4.

[105] Α' Κορ. 14, 31.

[106] Α' Κορ. 14, 34-36.

[107] Πράξ. 2, 17.

[108] Α, Κορ. 12, 28.

- [109] Α, Κορ. 12, 26-28.
- [110] Α' Κορ. 13, 5.
- [111] Α' Κορ. 13, 8.
- [112] Α' Κορ. 13, 10-12.
- [113] ΡG 95, 300ΑΒ,
- [114] Κεφ. 3.
- [115] Collationes Χ, 10.
- [116] Ιστορία των Φράγκων, 5, 10.
- [117] Α' Κορ. 2, 12.
- [118] Α' Κορ. 14, 26.
- [119] Α' Κορ. 14, 29-33.
- [120] Α' Κορ. 2, 15-16.
- [121] Γαλ. 2, 18-20.
- [122] Α' Κορ. 2, 8.
- [123] Α' Κορ. 10, 1-5.
- [124] Γαλ. 4, 14.
- [125] Α ' Κορ. 13, 9-12.
- [126] Γαλ. 3, 24,
- [127] Α' Κορ. 13, 9-12.
- [128] Α' Κορ. 13, 10-12.
- [129] Α' Κορ. 12, 29.
- [130] Α' Κορ. 2, 9-10.
- [131] Ιω. 16, 13.
- [132] Α' Κορ. 13, 12.
- [133] Εφεσ. 2, 19-22, 5-6, 4, 11-13, Α ' Κορ. 12, 28.
- [134] Α' Κορ. 14, 2.
- [135] Ματθ. 5, 8.

Πηγή : <http://www.romanity.org>